

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Migrace a ozbrojený konflikt: motivace migrantů v kontextu odborného výzkumu

Bakalářská práce

Zuzana Kohmová

Praha 2023

Vedoucí práce: Mgr. Vít Klepárník, PhD.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. 6. 2023

Podpis autora práce

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Vítu Klepárníkovi, Ph.D. za ochotu, dobré rady a čas, který mi věnoval.

Abstrakt

Bakalářská práce zkoumá motivaci ukrajinských migrantů a jejich příchod do České republiky po roce 2022. Věnuji se nejen motivacím ukrajinských migrantů, ale i dalším motivacím především z Afriky, Kavkazu a Sýrie. V bakalářské práci se zabývám historií české migrační politiky a historií ukrajinské migrace, ozbrojeným konfliktem na Ukrajině a ukrajinskou migrací od února 2022. Zaměřuji se na pull a push faktory v souvislosti s ozbrojeným konfliktem.

Aplikační část provádí rozbor dostupné literatury týkající se důvodů migrace v kontextu ozbrojeného konfliktu a zamýšlí se nad úlohou push a pull faktorů, zvláště ekonomických faktorů nenavázaných na probíhající ozbrojený konflikt, dále tato zjištění aplikuji na příkladě současné ukrajinské migrace do ČR. Zabývám se příklady podobných situací, konkrétně představím situace na Kavkaze, v Sýrii, Africe a na Ukrajině. Ve třetí části budu zodpovídat na výzkumnou otázku: Jak je na teorii push a pull faktorů nahlíženo v současné literatuře, jaké jsou limity této teorie? Ve čtvrté kapitole si klademe otázku: Jaké základní zjištění o motivacích migrantů v kontextu přináší současný empirický výzkum? V téže kapitole se věnujeme i otázce: Odpovídá těmto zjištěním také zkušenost s ukrajinskou migrací po roce 2022?

Klíčová slova: migrace, Ukrajina, migrační politika, uprchlík, cizinec, důvody migrace, ekonomické motivace

Abstract

The bachelor thesis examines the motivations of migrants. It examines the motivations of Ukrainian migrants and their arrival in the Czech Republic after 2022. In my bachelor thesis I examine the history of Czech migration policy and the history of Ukrainian migration, the armed conflict in Ukraine and Ukrainian migration since February 2022. I focus on pull and push factors in relation to the armed conflict.

The application section reviews the available literature on the reasons for migration in the context of armed conflict and reflects on the role of push and pull factors, particularly economic factors unrelated to the ongoing armed conflict, and I apply these findings to the example of contemporary Ukrainian migration to the Czech Republic. I discuss examples of similar situations, specifically presenting situations in the Caucasus, Syria, Africa and Ukraine. In the third part, I will answer the question: How is push and pull factor theory viewed in the current literature, what are the limits of this theory? In the fourth section I answer the question: What basic findings about migrants' motivations in context does current empirical research provide? In the same chapter, I ask the question: Does the experience of Ukrainian migration after 2022 correspond to these findings?

Key Words: migration, Ukraine, refugee, reasons for migration, migration policy, economic motivations

Obsah

Teoretická část	1
1. Úvod	1
1.1. Metodologie práce	2
2. Ukrajinská migrace a válka na Ukrajině	5
2.1. Historie české migrační politiky	6
2.2. Historie ukrajinské migrace	7
2.3. Válka na Ukrajině	8
2.4. Migrace po roce 2022	9
3. Ozbrojený konflikt a migrace: „push“ a „pull“ faktory (teorie)	11
Aplikační část	16
4. Migrace v kontextu války (případové studie)	16
4.1. Konflikt a migrace ze zemí Kavkazu	16
Konflikt	16
Motivace migrantů z Kavkazu	17
4.2. Konflikt a migrace ze Sýrie	19
Konflikt	19
Motivace migrantů ze Sýrie	19
4.3. Konflikt a migrace z Afriky	21
Konflikt	21
Motivace migrantů z Afriky	22
4.4. Důvody ukrajinské migrace	24
4.5. Důvody migrace po roce 2022	26
4.6. Srovnání motivací migrantů	32
5. Závěr	34
Zdroje:	38
Online zdroje:	39

Teoretická část

1.Úvod

Vzhledem k migrační krizi, se kterou se Evropa nyní potýká, jsem se rozhodla věnovat ukrajinskému konfliktu po roce 2022. Toto téma je jedním z motivů mého zájmu. Mnoho Ukrajinců odchází ze své země za účelem zlepšení své ekonomické situace, ale jsou tu samozřejmě i jiné důvody. Pracovní migrace se stala běžnou součástí každého ekonomicky vyspělého státu, v tomto případě migranti obsazují pracovní pozice na tzv. sekundárním trhu práce. Cizinci jsou využíváni jako tzv. „levná pracovní síla“. Právě cizinci většinou obsazují neatraktivní a nekvalifikované pozice, které jsou fyzicky náročné a hodně špatně placené, ale oproti jejich rodné zemi si i na takovéto pozici vydělají více.

Migrace se dá rozdělit na imigraci a emigraci. Imigrace znamená přistěhování do cílové země a emigrace zase vystěhování ze země původu. Migrace je spojena se změnou bydliště buď na krátkodobou, dlouhodobou nebo trvalou dobu. Z hlediska ekonomického můžeme migraci vysvětlit jako pohyb pracovních sil, kdy se jedná o krátkodobé nebo dlouhodobé pobyty za účelem zlepšení ekonomické situace migrantů. Migrace je přirozený jev, starý jako lidstvo samo, již od stěhování národů ve 2. až 6. století. Ve středověku byly osidlovány dosud neobydlené oblasti Evropy. V 17. až 18. století se mnoho lidí stěhovalo, kvůli reformaci a náboženským válkám (Jan Amos Komenský). V 19. století směřovala obrovská vlna migrace z Evropy do USA. Migraci lze vymezit jako proces přesunu lidí mezi prostory, které označují státní hranice.

Téma migrace je v dnešní době velmi probírané, zejména kvůli tomu, co se odehrálo v roce 2022 na Ukrajině je téma migrace ještě probíranější. Ruská invaze na Ukrajinu nebo také rusko-ukrajinská válka, je ozbrojený konflikt, který začal 24. února 2022 ruským útokem na Ukrajinu. Jedná se o největší konflikt v Evropě od konce druhé světové války.

Text bakalářské práce je rozdělen na dvě části – na teoretickou a aplikační část. V teoretické části představím historii české migrační politiky (co mělo vliv na historii české migrační politiky, jaké má česká migrační politika problémy a jestli patří mezi imigrační země), historii ukrajinské migrace zejména do České republiky, válku na Ukrajině, a migraci po roce 2022 (kolik lidí od začátku války překročilo hranice s Ukrajinou, které země přijaly nejvíce uprchlíků).

V teoretické části se věnuji také push a pull faktorům. Z řady teorií jsme zvolili zaměření na neoklasickou migrační teorii na mikroúrovni. „Pull a Push faktory jsou nejdůležitějšími

faktory ovlivňujícími migraci.“¹ Pull faktory jsou faktory, které přitahují lidi k migraci do země. Pull faktory zahrnují lepší ekonomické a pracovní příležitosti, lepší životní podmínky – nebo výhody spojené s kvalitou života v cílové zemi. Zatímco push faktory jsou faktory, které odrazují lidi od pobytu v zemi a vedou k migraci do jiné země. Push faktory zahrnují ekonomickou nestabilitu, politickou nestabilitu, sociální problémy, nebo nízkou kvalitu života. Ve třetí kapitole budeme odpovídat na otázku: Jak je na teorii push a pull faktorů nahlíženo v současné literatuře, jaké jsou limity této teorie? Představíme, jak na tuto teorii nahlíží současná literatura konkrétně Karen O`Reillyová a Mariusz Urbański a popíšeme jaké existují limity této teorie.

V aplikační části se věnuji migračním proudům, ke kterým došlo v kontextu ozbrojeného konfliktu. Vybrala jsem podobné konflikty jako je válka na Ukrajině, konkrétně se jedná o válku na Kavkaze (konflikt mezi Arménií a Ázerbájdžánem o oblast Náhorního Karabachu), v Sýrii (válka v Sýrii) a v Africe (konflikt v Dárfúru). Představím, o jaký konflikt se jedná a poté rozeberu jaké měli lidé motivace k tomu, aby odešli ze své rodné země. Ve čtvrté kapitole si pokládám otázku: Jaké základní zjištění o motivacích migrantů v kontextu přináší současný empirický výzkum? Součástí každého konfliktu budou push a pull faktory migrace podle vybraného autora (M. Kouider, O Oguijuba, A. Asatryan a S. Porsche), proč lidé odchází z výše uvedených regionů.

V téže kapitole se věnujeme otázce: Odpovídá těmto zjištěním také zkušenost s ukrajinskou migrací po roce 2022? Více se zaměříme na ukrajinskou migraci před rusko-ukrajinským konfliktem a následně na důvody ukrajinské migrace po roce 2022. V poslední části srovnáváme push a pull faktory migrace na Ukrajině, Kavkazu, v Sýrii a v Africe.

1.1. Metodologie práce

V této práci se věnuji problematice migrace, přesněji motivacím k migraci z Afriky, Kavkazu, Sýrie a Ukrajiny. Koncept, kterému se věnuji je teoretický výzkum. Jedná se o případovou studii, která bývá charakterizována jako detailní studium jednoho či několika málo případů za účelem aplikace získaných poznatků při porozumění případům obdobným. Metodou je využití sekundárních analýz v publikované odborné literatuře.

---

¹ MASSEY, Douglas S., et al. "Theories of International Migration: A Review and Appraisal." *Population and Development Review*, vol. 19, no. 3, 1993, pp. 431–66. <https://doi.org/10.2307/2938462>.

Moje výzkumné otázky zní:

- Jak je na teorii push a pull faktorů nahlíženo v současné literatuře, jaké jsou limity této teorie?
- Jaké základní zjištění o motivacích migrantů v kontextu přináší současný empirický výzkum?
- Odpovídá těmto zjištěním také zkušenost s ukrajinskou migrací po roce 2022?

Primárně lze migrační teorie rozdělit na ty, které migraci zkoumají z pohledu mikroekonomického nebo makroekonomického. Je-li objektem zájmu jedinec jedná se o migrační teorii na mikroúrovni, právě této teorii se věnuje tato bakalářská práce.

Podrobnější členění nabízí D. Massey, který migrační teorii rozdělil do čtyř skupin, odpovídajících, dle jeho názoru, čtyřem základním aspektům migrace:

1. strukturálním silám, které podporují vystěhování z určité oblasti
2. strukturálním silám, které přitahují migranty do nových oblastí
3. motivacím, cílů a aspiracím osob, které reagují na tyto strukturální faktory a stanou se migranty
4. sociálním a ekonomickým strukturám, které vznikají, aby spojily oblasti vystěhování a přistěhování

Teorie, které lze přiřadit čtyřem uvedeným skupinám, mají společného jmenovatele – snaží se vysvětlit příčiny vzniku migrace.

Věnuji se neoklasické teorii, která bývá také nazývána push a pull teorií. Mezi push (vypuzující) faktory patří nízká úroveň mezd a nabídka práce v chudé zemi, naopak pull (přitahujícími) faktory jsou vysoká ekonomická úroveň a značná poptávka po levné pracovní síle v bohaté zemi. Neoklasický model však nezůstal pouze u popisu vytváření rovnováhy na trzích práce, ale zabýval se také analýzou výnosů a nákladů, které migrace přináší migrantovi. Teorie tak obsahuje makro i mikroekonomickou úroveň. Právě mikroekonomická rovina, která považuje migranta za racionálně uvažujícího jedince. Jedinec zvažující migraci do své úvahy zahrnuje mzdové výnosy, náklady migrace, jak finančního charakteru (ubytování, doprava...), tak i psychického charakteru (stres, odloučení od blízkých...).

Teoretická část práce vznikla na základě tvorby literární rešerše, která byla vytvořena komparací sekundárních dat z domácích a zahraničních zdrojů. Mezi zdroje patřily tištěné publikace a odborné články na internetu.

Aplikační část je také založena na tvorbě literární rešerše. Aplikační část rozebírá konflikty a motivace na Kavkaze, Ukrajině, Africe a Sýrii. Konflikty jsem vybrala, jelikož jsou podobné. Nejvíce jsem se zaměřila na spor na Ukrajině, protože se odehrál v roce 2022 a stále probíhá. Nakonec jsem shrnula v čem se konflikty shodují.

2. Ukrajinská migrace a válka na Ukrajině

Důležitým pojmem je migrant (cizinec), za migranta považujeme toho, kdo překračuje hranice státu. Pokud odchází z daného území, je nazýván emigrantem, v opačném případě imigrantem. Když přichází za účelem práce, spadá do kategorie ekonomického nebo pracovního migranta.

Podle posledních souhrnných dat udávaných OSN činí počet mezinárodních migrantů 281 milionů (data k 12. září 2022). „V současném světě je mimo jiné přirozeným projevem stylu života, ekonomických strategií firem, ale zejména plánů a tužeb jednotlivců uplatnit svůj potenciál, najít novou zemi a v ní kout, ve kterém povedou spokojenější a důstojnější život či si významně vydělají a tyto prostředky pak využijí ke kultivaci svého života ve své mateřské zemi.“²

Migraci dělíme na dva hlavní druhy – dlouhodobou a krátkodobou. Prvním druhem jsou migranti, kteří se přestěhují do jiné země na dobu delší než dvanáct měsíců. Druhým typem jsou pak migranti, kteří se přestěhují do libovolné země na dobu kratší než rok.

Existují i další typy migrace – legální a nelegální. Legální migrace je státem řízený a kontrolovaný pohyb cizince na území daného státu, v tomto případě migrant dodržuje pravidla migrační politiky a zákony daného státu. Nelegální migrace se odehrává v okamžiku, kdy jsou porušena pravidla a podmínky migrační politiky daného státu. Lidé tak pobývají na území země, i přestože jim vyprší potřebné dokumenty – jako jsou víza a povolení k pobytu.

„Pojem migrace je možné rovněž definovat jako časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi.“³ Migrace se dá rozdělit z hlediska území na vnitřní a vnější. „Tradiční neoklasická ekonomie nahlíží na mezinárodní migraci jako na jednoduchý součet individuálních rozhodnutí, která jsou přijímána s cílem maximalizovat očekávaný příjem prostřednictvím mezinárodního pohybu.“⁴

V neposlední řadě rozdělujeme migraci na dobrovolnou a nedobrovolnou. Pod dobrovolnou migraci spadají ti, kdo opouštějí svou zemi za účelem zaměstnání, studia či jiných důvodů.

---

² DRBOHLAV, D. ed. Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace - remitence - (rozvoj). Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7. str. 26.

³ JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, L. a HIRT, T. Policista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR. Praha: Člověk v tísni – společnost při ČT, 2005. ISBN 80-903510-1-8. str. 48.

⁴ MASSEY, Douglas S., et al. "Theories of International Migration: A Review and Appraisal." *Population and Development Review*, vol. 19, no. 3, 1993, pp. 431–66. <https://doi.org/10.2307/2938462>.

Pod nedobrovolnou migraci spadají ti, kdo opouštějí svou zemi kvůli ozbrojeným konfliktům, přírodním katastrofám, represi nebo jiným situacím, které je ohrožují na životě.

2.1. Historie české migrační politiky

Migrační politika se dá popsat jako soubor zákonů, nařízení a praktik, týkajících se pohybu mezinárodních migrantů přes státní hranice a jejich pobytu na území cílové země. Za součást migrační politiky lze považovat i postoje a názory různých aktérů (např. zaměstnavatelů, politických stran, neziskových organizací nebo veřejnosti). „V tvorbě české migrační politiky hraje trvale zásadní roli MVČR, resp. přímo odbor azylové a migrační politiky.“⁵

Na tvorbu české migrační politiky měl silný vliv vstup do EU⁶. V období od roku 2004 byla aktualizována koncepce imigrace a představila čtyři prioritní oblasti integrace. Koncepce jsou definovány takto: znalost českého jazyka (zavedení certifikovaného osvědčení o znalosti českého jazyka), ekonomická soběstačnost migrantů (snižování administrativní zátěže spojené s jejich účastí na trhu práce), orientace migrantů ve společnosti (zvýšit povědomí o české společnosti, jejich hodnotách a institucích), vztahy migrantů s příslušníky majoritní společnosti (podporovat rozvíjení vztahů mezi migranty a většinou společnosti a zvyšovat povědomí o přítomnosti migrantů v České republice).

Česko čelí několika problémům, které z dlouhodobého hlediska ohrožují jeho konkurenceschopnost a sociální soudržnost. „Jedním z hlavních problémů je nekompatibilita mezi požadavky pracovního trhu a nabídkou domácí pracovní síly.“⁷ To přispívá k atraktivitě českého trhu pro migranty, dalším problémem je poměrně štědrý systém sociálních dávek a podpor, který nemotivuje určité české ekonomicky aktivní populace pracovat. Dalším problémem je vysoká tolerance a poměrně častý výkon neregistrované práce (tzv. práce na černo).

„Současné migrační vztahy Česka a Ukrajiny jsou výsledkem dlouhodobého vývoje často poměrně odlišných politických, ekonomických, sociálních a demografických podmínek“

---

⁵ Tamtéž. str. 69.

⁶ ČR vstoupila do EU v roce 2004.

⁷ DRBOHLAV, D. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1. str. 110.

migračních procesů v obou zemích.⁸ Až do posledního desetiletí 20. století bylo Česko dlouhodobě převážně emigračním územím. Důležitou roli sehrály politické motivy a ekonomické motivy či emigrace spojená s nástupem komunistického režimu po roce 1948. V současné době se dá Česko charakterizovat jako imigrační země. „K největším migračním přírůstkům docházelo díky příznivému ekonomickému vývoji s rozšířenou poptávkou po levné pracovní síle v letech 2003-2008.“⁹

2.2. Historie ukrajinské migrace

Až do roku 1999 byli nejpočetnější skupinou přistěhovalců do České republiky občané Slovenska, po roce 2000 byli postupně na této pozici nahrazováni občany Ukrajiny, kteří od roku 2005 jednoznačně dominují.

Česko-ukrajinské migrační vztahy mají dlouhou historii. „Zatímco západní části dnešní Ukrajiny byly v průběhu 19. a první poloviny 20. století oblastmi s ekonomicky motivovanou emigrací hlavně do severní Ameriky a západní Evropy (např. dnešní Zakarpatí), východní části se v období existence Sovětského svazu staly jeho důležitou průmyslovou základnou s migrační aktivitou i pro další sovětské republiky.“¹⁰ Přejít na tržní ekonomiku po vyhlášení nezávislosti v roce 1991 vedl na Ukrajině k poklesu ekonomické výkonnosti. Tento propad vytvořil potenciál pro ekonomicky motivovanou emigraci. Podobná situace se týkala i vývoje reálných mezd. Asi nejvyšší vývoj se odehrál v oblasti inflace, která se v první polovině 90. let pohybovala okolo stovky procent.

V prvních letech nezávislosti Ukrajiny byla pro migraci charakteristická masová vlna návratů mnoha Ukrajinců i migrantů jiných národností z Ruska a dalších post-sovětských republik. Tito migranti opustili Ukrajinu z ekonomických důvodů, nebo byli vysídleni vládou na východě. Důvody vrácení Ukrajinců do vlasti byla touha vrátit se zpět, ale také k tomu přispěly etnické a vojenské konflikty v post-sovětských zemích. „V roce 1992 představoval čistý migrační přírůstek 288 100 lidí.“¹¹ Návrat občanů byl významný, proběhla repatriace krymských Tatarů, kteří byli deportováni bývalým totalitním režimem.

---

⁸ DRBOHLAV, D. ed. Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace - remitence - (rozvoj). Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7. str. 53.

⁹ Tamtéž. str. 53.

¹⁰ Tamtéž. str. 56.

¹¹ DRBOHLAV, D. ed. Nelegální ekonomické aktivity migrantů: (Česko v evropském kontextu). V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1552-3. str. 211.

Od vstupu Česka do Evropské unie v roce 2004 rozlišuje migrační politika občany EU a občany třetích zemí. Protože v této době není Ukrajina členem EU platí pro ni jiná pravidla. Pro skupiny imigrantů platí jiná pravidla pro vstup a pobyt na území České republiky, stejně tak jako podmínky, za kterých jsou jim v Česku povolovány ekonomické aktivity. Existuje samozřejmě i nelegální migrace, nejen Ukrajinců, ale i ostatních národností. „Nelegální migrace a ekonomické aktivity migrantů, které nejsou v souladu se zákonem, jsou obecně nebezpečným fenoménem.“⁴² Nelegální migrace – migrant nemá příslušné povolení k pobytu a současně i k práci/podnikání, nebo má příslušné povolení k pobytu, ale nelegálně pracuje či podniká. „Do Česka obvykle míří migranti za účelem dlouhodobého pobytu.“⁴³ Největší podíl Ukrajinců pracuje v Česku ve stavebnictví, Ukrajinky pracují v restauračních zařízeních, zejména v potravinářství a v lehkém průmyslu. Velký podíl Ukrajinců pracuje v Česku nelegálně. Migrační politika se snaží nelegální migraci zastavit, nebo alespoň omezit na minimum a legální migraci podpořit.

Mezi nejdůležitější státy, do kterých dnes směřuje ukrajinská pracovní migrace jsou: Polsko, Česko a Portugalsko. Ukrajinci působí v zahraničí v nízké kvalifikovaných profesích (pomocné práce ve stavebnictví, zemědělství, domácnosti). Jedním z hlavních motivů ukrajinské migrace je zlepšení životní úrovně migranta a jeho rodiny. „Krátkodobá pracovní migrace je tak často spojena s transferem finančních nebo naturálních prostředků do země původu, ať už v průběhu pobytu nebo po jeho skončení.“⁴⁴

2.3. Válka na Ukrajině

Ruská invaze na Ukrajinu (rusko-ukrajinská válka) je ozbrojený konflikt, který začal 24. února 2022 ruským útokem na Ukrajinu. Nejedná se o první konflikt mezi těmito dvěma státy, ale je zatím nejrozsáhlejší. Válčí dvě pozemní armády, které jsou vybaveny soudobou bojovou technikou.

Od října 2021 se v tisku objevovaly zprávy o hromadění desetitisíců ruských vojáků a vojenské techniky při hranicích s Ukrajinou. Rusko však válku s Ukrajinou ještě nevyhlásilo. Dne 3. prosince 2021 napsal americký deník The Washington Post, že Rusko shromáždilo armádu 175 000 vojáků a počátkem roku 2022 se chystá napadnout Ukrajinu.

---

¹² Tamtéž. str. 19.

¹³ Tamtéž. str. 219.

¹⁴ DRBOHLAV, D. ed. Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace - remitence - (rozvoj). Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7. str. 53.

Ruská agrese proti Ukrajině způsobila velké problémy, které stále trvají. „Doposud vyhnala z domova přibližně 7,5 milionu lidí, dle ukrajinských úřadů byly uneseny statisíce ukrajinských dětí a kvůli válce už došlo ke ztrátě přibližně 200 000 lidských životů a k materiálním škodám, které jdou do stamiliard amerických dolarů.“¹⁵

2.4. Migrace po roce 2022

Tato krize zanechala výrazný otisk na migračních pohybech v regionu a má dalekosáhlé dopady na domácí i mezinárodní scénu. Jako výchozí bod pro porozumění situace je třeba zdůraznit, že válka na Ukrajině vypukla v roce 2014, kdy se Krym připojil k Ruské federaci a na východě země začaly separatistické tendence podporované Ruskem. Tento konflikt pokračoval až do roku 2022, kdy došlo k výrazné eskalaci násilí. Důsledkem byly rozsáhlé lidské ztráty, značné poškození infrastruktury a přerušení sociálních a ekonomických struktur.

Mnoho Ukrajinců se rozhodlo opustit zemi. Hlavními faktory, které přispěly k tomuto rozhodnutí, byla zejména snaha o ochranu vlastního života a životů svých blízkých, nedostatek základních životních podmínek (pitná voda, elektřina, potraviny) a ekonomická nestabilita. Na Ukrajině zůstává obrovský počet vnitřně vysídlených osob, které byly nuceny opustit své domovy kvůli válce. Tito lidé čelí mnoha obtížím, včetně nedostatku základních životních potřeb, ztráty zaměstnání a zničení jejich domovů. Navíc jsou nuceni čelit psychickému traumatu a nedostatku sociální podpory.

Podle dostupných informací z UNHCR byl počet lidí, kteří přešli hranice z Ukrajiny od února 2022 již 22 milionů z toho se již 5,5 milionů vrátilo na Ukrajinu. Mezi uprchlíky jsou hlavně ženy a děti. Podle údajů z UNHCR k 23. květnu 2023 uprchlo do Evropy 8,2 milionů Ukrajinců a z toho jich 5,1 milionů zažádalo o dočasnou ochranu. Speciálních víz udělilo nejvíce Polsko (1,6 milionů), Německo (922 tisíc) a Česko (zhruba 500 tisíc). Další země, které přijaly uprchlíky z Ukrajiny, jsou Bulharsko (160 tisíc), Estonsko (45 tisíc), Maďarsko (36 tisíc), Lotyšsko (48 tisíc), Litva (77 tisíc), Rumunsko (132 tisíc) a Slovensko (116 tisíc).

Tyto země čelily značnému tlaku na své migrační a sociální systémy. Vysoký příliv uprchlíků z Ukrajiny také vyvíjel tlak na mezinárodní humanitární organizace a společenství, aby poskytovaly pomoc a podporu potřebným. V České republice se jedná o volný přístup na trh práce (jinak by potřebovali zaměstnaneckou kartu nebo modrou kartu), humanitární dávku (po dobu prvních šesti měsíců činí 5 tisíc Kč na osobu včetně dětí. Od sedmého kalendářního

---

¹⁵KŘÍŽ, Z. ed. Cesta z Ruska: Ruská agrese proti Ukrajině a její důsledky). Masarykova Univerzita, Muni Press, 2023. ISBN 978-80-280-0260-2. str. 9.

měsíce pak hraje roli i věk žadatele. V případě dětí do 18 let je měsíční výše humanitární dávky 3 490 Kč, u cizinců starších 18 let pak 4 860 Kč). Dále mají uprchlíci nárok na příspěvek a na 150 dní zdravotního pojištění, od udělení dočasné ochrany, které jim platí stát (nárok na bezplatné zdravotní pojištění mají děti do 18 let, studenti, ženy na mateřské dovolené, senioři od 65 let a osoby, kterým dlouhodobý zdravotní stav znemožňuje výkon zaměstnání). Součástí je i povinná školní docházka pro uprchlické děti.

Nedílnou součástí uprchlické krize je tzv. vnitřní vysídlení. Podle údajů z IOM činil počet vnitřních uprchlíků zhruba 5,3 milionů (od února 2022–květen 2023). Jejich rozmístění se v průběhu času změnilo. V prvních měsících války hledalo nejvíce lidí útočiště na západě země, v současnosti jich nejvíce setrvává na východě. Důsledkem vysokého počtu vnitřně vysídlených osob je enormní tlak na lokální systémy sociální infrastruktury (školy, školky, zdravotnická zařízení, bytové prostory).

3. Ozbrojený konflikt a migrace: „push“ a „pull“ faktory (teorie)

„Pull a Push faktory jsou nejdůležitějšími faktory ovlivňujícími migraci.“¹⁶

„Push“ faktory neboli také faktory „vypuzování“ jsou takové, které povzbuzují migranty k opuštění země původu. „Mezi „push“ faktory patří takové prvky, které nutí lidi migrovat z jejich sídlišť: tj. nemožnost uplatnění na lokálním trhu práce, politická dezintegrace, ohrožení na vlastním životě, sociální konflikty, válka, ale třeba i přírodní a jiné humanitární katastrofy.“¹⁷ Jako push faktory jsou nejčastěji uváděny války, přírodní katastrofy, desertifikace, hladomory, sucha, politická nesvoboda, hrozící perzekuce, špatná zdravotní péče atd. Ekonomická nestabilita, politická nestabilita a sociální problémy jsou častými push faktory, které vedou k migraci do jiné země. World Bank uvádí: „že ekonomická nestabilita a chudoba jsou hlavními faktory ovlivňujícími migraci v mnoha zemích!“¹⁸ Brunken také uvádí: „politická nestabilita a násilné konflikty mohou být významnými push faktory, které vedou lidi k migraci.“¹⁹

„Pull“ faktory neboli faktory „přitahování“ naopak lákají migranty do jiné země. „Pull“ faktory referují k aspektům, které znásobují životní šance aktérů. Jedná se o prvky jako vyšší životní úroveň či politická stabilita. Nejčastěji mezi ně zařazujeme dobré pracovní příležitosti, přístup ke vzdělání, možnost zlepšení životních podmínek, politické a náboženské svobody, dobrý přístup ke zdravotní péči, dobrá bezpečnost situace apod. „Lepší životní podmínky a výhody jsou také důležitým pull faktorem, který přitahuje lidi k migraci.“²⁰

Intenzita push a pull faktorů není objektivně stanovena, vychází ze subjektivního rozhodnutí jedince. Tyto faktory lze rozdělit do třech základních skupin na faktory – ekonomické, kulturní a environmentální a faktory související s podmínkami životního prostředí. Slabinou push – pull modelu je nedostatečné vysvětlení toho, proč se lidé stěhují do jedné konkrétní země, a ne do jiné.

---

¹⁶ MASSEY, Douglas S., et al. “Theories of International Migration: A Review and Appraisal.” *Population and Development Review*, vol. 19, no. 3, 1993, pp. 431–66. <https://doi.org/10.2307/2938462>.

¹⁷ KALENDA, J. *Světový systém a mezinárodní migrace: konceptualizace vzájemných vztahů*, Katedra sociologie a andragogiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, 2010. ISSN: 0049-1225 str. 340.

¹⁸ WORLD BANK. *Poverty and Shared Prosperity 2022: Correcting course*. Washington, DC. ISBN: 978-1-4648-1893-6

¹⁹ BRUKEN, A. The Push and Pull Factors of Migration. In *Geographies of Migration* (pp. 11-18). Springer, Cham. 2020. ISBN: 978-92-9494-241-8

²⁰ Rozhkova, T., & Prokhorov, I. (2019). Push and Pull Factors of Migration: Empirical Evidence from Russia. *Journal of Economic Issues*, 53(2), 476-489.

Základy teorie push a pull položili v 60. letech 20. století autoři D. J. Bogue a E. Lee a C. Jansen. Tito autoři rozdělili příčiny migrace do takzvaných „push“ a „pull“ faktorů (neboli teorie tlaku a tahu). Autoři těchto faktorů říkají, že aby mohlo dojít k samotné migraci, je třeba existence push i pull faktorů. „Tyto faktory jsou velmi různé, např. v Česku v době registrace migrace bylo zjišťováno 7 různých důvodů ke stěhování.“²¹

V následující části práce budu zodpovídat otázku: Jak je teorie push a pull faktoru nahlížena v současné literatuře, jaké jsou limity této teorie? Podle K. O'Reillyové příznivé a nepříznivé ekonomické podmínky slouží k tomu, aby jednotlivci tlačily (push) a táhly (pull) předvídatelným směrem: a hledání těchto charakteristik migrace se stalo vyspělým předmětem migračních studií. V současnosti zůstává kladen důraz na ekonomické faktory, ale mohou být uznány i další faktory. „Mezi faktory, které nutí lidi opustit zemi původu, může patřit politický útlak, špatná životní úroveň a nízké ekonomické příležitosti.“²² Mezi faktory přitahující migranty do jiného místa může patřit poptávka po (sezónní) práci, možnost vyšší životní úrovně, ale také politická svoboda. Neoklasické ekonomické přístupy se opírají o model racionální volby lidského chování, v němž jednotlivci maximalizují zisk, před svým rozhodnutím zvažují náklady a přínosy jednotlivých možností. Ekonomický push/pull model migrace nezohledňuje další faktory, včetně historických vztahů, rodinné a komunitní dynamiky, role zprostředkovatelů, kteří podporují nebo zadržují povolení, stanovují politiku vůči uprchlíkům a žadatelům o azyl a určují občanská práva.

„Nové ekonomické a duální/segmentované teorie trhu práce jsou zdokonalováním neoklasických ekonomických teorií.“²³ Zde se předpokládá, že většina práce (primární trh práce) je bezpečná, pravidelná a dobře placená, ale čas od času dochází k šílenství dočasné, nebo sezónní, nejisté a hůře placené práce, jako jsou sezónní práce při sklizni. Tato pracovní místa na sekundárním trhu práce je často třeba v krátké době obsadit, místní se jim kvůli jejich nejisté povaze obvykle vyhýbají, a tím se přiláká dočasná pracovní síla ze zahraničí. „Přístup je nekritický, zjednodušující a politicky liberální: průmyslové ekonomiky jsou vykreslovány jako ekonomiky mající neukojitelnou touhu po levné pracovní síle, zatímco migranti jsou vykreslováni jako svobodní, kteří mohou destinaci zneužívat pro svůj krátkodobý zisk.“²⁴

---

²¹ ŠÍDLO, L., BURCIN, B. a kol. Migrace a demografické výzvy: sborník vybraných příspěvků z. konference České demografické společnosti : Jindřichův Hradec, . Praha: Oeconomica, 2016-. ISBN 978-80-245-2183-1. str. 7.

²² OREILLY, K. Migration theories: a critical overview. Loughborough University. Chapter. 2015, ISBN: 978-1138794313

²³ Tamtéž. str. 4.

²⁴ Tamtéž. str. 5.

Tento přístup přehlíží skutečnost, že přistěhovalečtí dělníci se mohou usadit – a tam, kde se usadí, získávají dlouhodobě nejistou a špatně placenou práci.

„Nové“ ekonomické teorie migrace uznávají četné intervenující rozdíly, které migraci usnadňují a brzdí, informují o výzkumu, který upozorňuje na úlohu širších sítí rodiny a přátel. Ti migrantům pomáhají prostřednictvím finanční a emocionální podpory – a zprostředkovatelů, dodavatelů a agentur, které migraci prosazují a usnadňují. Nicméně se na ně pohlíží jako na intervenující proměnné v kontextu push a pull. Jsou přehlíženy individuální pocity a emoce. Stejně tak úzkost, která doprovází obtížná rozhodnutí, zda opustit či neopustit domov či způsoby, jakými byly tyto postoje a očekávání postupem času utvářeny kulturou, komunitami a diskurzem.

Podle M. Urbaňskiho existují různé push a pull faktory, které ovlivňují migraci. „Pull faktory odkazují na aspekty, které migranty do regionu nebo země lákají.“²⁵ Push faktory, které ovlivňují migraci, zahrnují podmínky, které jedince nutí opustit své domovy. Push faktory mohou být rozděleny na ekonomické, sociální a politické. Mezi ekonomické faktory ovlivňující migraci patří nedostatek pracovních míst. Nízká životní úroveň je dalším faktorem, který pohání migraci. Migranti se rozhodují migrovat do jiných zemí, aby hledali příležitosti ke zlepšení svého života i života svých rodin. Migrace do rozvinutých zemí nabízí migrantům příležitosti ke zlepšení jejich příjmů a usnadnění jejich účasti na trhu. Mezi další ekonomické faktory, které migraci podněcují, patří přírodní katastrofy, jako jsou povodně, které devastují příjmové prostředky a vytvářejí nedostatek potravin a přístřeší. Push migraci podněcují i různé sociální faktory. Například nedostatek zavedených systémů zdravotní péče také přispívá k tomu, že jedinci doufají v lepší zdravotní péči v jiných zemích.

„Pull faktory migrace jsou opakem push faktorů a týkají se různých aspektů, které přitahují lidi na určité místo.“²⁶ Podobně jako u push faktorů mohou být pull faktory rozděleny na ekonomické, sociální a politické migrační faktory. Mezi ekonomické pull faktory patří indexy jako naděje na lepší zaměstnání, lepší přístřeší, vyšší příjem a potraviny či vyšší životní úroveň. Mezi sociální pull faktory patří např. náboženská tolerance a lepší možnosti vzdělávání. Mezi politické pull faktory patří volební právo, svoboda před pronásledováním a lepší ochrana.

---

²⁵ Urbański, M. (2022). Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration, *Economies*, MDPI, vol. 10(1), ISSN 2227-7099. str. 1.

²⁶ Tamtéž. str. 3.

Vymezujeme tedy ekonomické faktory, které ovlivňují migraci, včetně omezených pracovních příležitostí, a to zejména u lidí s dovednostmi v rozvojových zemích a nadějí na nalezení lepších pracovních míst a lepšího života v cizích zemích. Mezi ekonomické push faktory patří chudoba, nezaměstnanost, nízké mzdy, špatné zdravotnictví, vysoká porodnost nebo špatné školství. Sociálními push faktory jsou diskriminace, špatné zdravotnictví, sociální nejistota, nedostatečné vzdělávací systémy a nárůst počtu obyvatel. Politickými push faktory jsou konflikty, korupce, terorismus nebo porušování lidských práv. Mezi ekonomické pull faktory patří vyhlídky vyšší mzdy, zlepšení životní úrovně, osobní rozvoj, pracovní příležitosti či požadavky na pracovní sílu. Mezi sociální pull faktory patří sloučení rodiny, svoboda diskriminace, lepší zdravotnická péče. Mezi politické pull faktory pak řadíme bezpečnost a zabezpečení, politická svoboda, demokracie, politická stabilita nebo lidská občanská práva.

Existují ovšem i limity této teorie. Ekonomický push/pull model migrace nezohledňuje další faktory, včetně historických vztahů, rodinné dynamiky a dynamiky komunity, úlohy zprostředkovatelů podporujících migraci a samozřejmě úlohy státu při náboru pracovních sil, udělování či zadržování povolení, vytváření politik vůči uprchlíkům a žadatelům o azyl a určování občanských práv. Ty jsou dále předmětem zájmu rozmanité škály současných přístupů k migraci, které nespolehají na neoklasickou ekonomii. „Model lze snadno kritizovat na základě nerealistických předpokladů.“²⁷

„Kategorie veřejné debaty kolem migrace nejsou vždy empiricky zakotveny a push a pull je starý model, který se používá k přílišnému vysvětlování.“²⁸ Push a pull faktory jsou spíše aproximací – součástí kognitivního modelu fungování migrace – než adekvátním popisem, který by poskytoval praktické poznámky. „Dokonce i akademici, kteří se pokoušeli vzkřísit push-pull model, uznávají, že je třeba jej více konkretizovat.“²⁹ Jeden dokument z roku 2018 rozdělil push faktory na „predisponující, aproximující, a zprostředkující faktory“. Hodnota push-pull faktorů spočívá v tom, že slouží jako zkratka pro diskusi, je možné je použít k polidštění migrantů v politických diskusích, které často dělají pravý opak, například „přilivové vlny“ žadatelů o azyl. Jelikož jsou push faktory tak silné, lze je využít k tomu, aby tvůrcům politiky připomněly lidskou potřebu útočiště a příležitosti. Je tomu tak proto, že

---

²⁷ Tamtéž. str. 10.

²⁸ Bruzzone, M. (2019/2020). Understanding Migration: Why „Push Factors“ and „Pull Factors“ Do Not Explain Very Much. James Cook University Singapore. Dostupné z: <https://refugees.org/wp-content/uploads/2020/12/7.27.20-Policy-Brief.pdf> str. 2.

²⁹ Tamtéž. str. 2.

model push-pull, přes všechna svá omezení jako sociální věda, vyžaduje jednotlivce, kteří se zásadně rozhodují zůstat nebo emigrovat při hledání toho, co potřebují.

Aplikační část

4. Migrace v kontextu války (případové studie)

V této kapitole se věnujeme příkladům migračních proudů, k nimž došlo v kontextu ozbrojeného konfliktu. V této části bude zodpovězena otázka, kterou jsem si položila v úvodu práce: Jaká základní zjištění o motivacích migrantů v kontextu konfliktu přináší současný empirický výzkum? Představím, o jaký konflikt se jedná a následně analyzuji, jaké měli lidé motivace k tomu, aby odešli ze své rodné země. Konkrétně se jedná o země Kavkazu, Sýrie a Afriky. Následně porovnáám konflikty v těchto zemích se situací na Ukrajině. Ke konfliktům se bude vztahovat i zjištění o motivacích migrantů v kontextu současného empirického výzkumu. V kapitole 4.7 se věnuji shrnutí výsledků, kdy rozeberu push a pull faktory spojené s migrací ve výše uvedených regionech. Poslední část práce se zabývá otázkou: Odpovídá těmto zjištěním také zkušenost s ukrajinskou migrací po roce 2022 v kontextu ozbrojeného konfliktu?

4.1. Konflikt a migrace ze zemí Kavkazu

Konflikt

Konflikt na Kavkazu je dlouhodobým problémem, který ovlivňuje politickou a sociální situaci v této oblasti. „Jedním z nejznámějších konfliktů je konflikt mezi Gruzii a Ruskem o separatistické oblasti Jižní Osetie a Abcházie.“³⁰

Tento konflikt sahá až do 90. let minulého století, kdy oblasti Jižní Osetie a Abcházie vyhlásily nezávislost a Gruzie se pokusila je vrátit pod svou kontrolu. „V roce 2008 eskaloval konflikt do války, kdy Rusko vstoupilo do konfliktu na straně separatistů.“³⁴ Podle politoložky Marie Lipmanové je konflikt na Kavkazu velmi složitý a zahrnuje mnoho faktorů. Mezi hlavní faktory uvádí „etnické a národnostní otázky, nevyřešené konflikty, hospodářskou a politickou nestabilitu, kriminalitu a korupci“³².

---

³⁰ Ru Hale, H. E., Lipman, M., & Petrov, N. (2019). Russia's Regime-on-the-Move, *Russian Politics*, 4(2), 168-195. doi: <https://doi.org/10.1163/2451-8921-00402002>

³¹ Cornell, S. E. (2012). The Nagorno-Karabakh conflict. Council on Foreign Relations. [cit. 15.4.2023] Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/nagorno-karabakh-conflict>

³² Crawford, M. (2010). The war in Georgia: Causes and implications for Russia and the world. McGill-Queen's University Press. [cit. 12.4.2023] Dostupné z: <https://carnegie.ru/2008/10/27/caucasus-conflict-complexity-and-longevity-pub-22354>

Další konflikt na Kavkazu je mezi Arménií a Ázerbájdžánem o oblast Náhorního Karabachu. Tento konflikt trvá již od 80. let minulého století a vyústil ve válku v letech 1991 až 1994. „V roce 2020 eskaloval konflikt znovu a vyústil v další válku, která trvala 44 dní a skončila podepsáním příměří.“³³ V srpnu 2022 Ázerbájdžán opět použil sílu, aby podpořil svůj cíl převzít kontrolu nad celým Náhorním Karabachem, a zaútočil na pozice karabašských Arménů v Lačinském koridoru, jediné záchranné linii spojující Karabach s Arménií a okolním světem. O měsíc později zahájil Ázerbájdžán plnohodnotnou ofenzívu – tentokrát zaměřenou nikoli na Karabach, ale na samotnou Arménii. „Ruská pohraniční stráž působící na arménské straně hranice neudělala nic: na jednom videozáznamu se zdálo, že ruští vojáci opouštějí své pozice na jednom hraničním stanovišti před ázerbájdžánským postupem.“³⁴ Nakonec to nebylo ruské zprostředkování, které zastavilo boje jako v předchozích letech, ale intenzivní diplomacie a tlak ze strany USA – poprvé v tomto konfliktu. Do konfliktů na Kavkazu jsou zapojeni různí aktéři, jako jsou separatistická hnutí, vlády států v regionu a mezinárodní organizace. Řešení konfliktů je komplikované a zahrnuje mnoho faktorů a politických rozhodnutí.

Motivace migrantů z Kavkazu

Motivace migrace na Kavkaze jsou velmi rozmanité a často spojené s konflikty, ekonomickou situací a klimatickými změnami v regionu. Podle zprávy Mezinárodní organizace pro migraci z roku 2020, v Kavkazském regionu žije přibližně 2,5 milionu uprchlíků a vnitřně vysídlených osob. „Další zátěž pro obyvatele vyplývá ze zničení průmyslu, infrastruktury a bydlení během války o separaci "de facto "3 států, neboť pomalé hospodářské oživení bylo doprovázeno úbytkem obyvatelstva a silnou emigrací.“³⁵

Pro potenciální migranty jsou značné rozdíly mezi nízkými mzdami v Abcházii/Jižní Osetii (push faktor) a vysokými mzdami v Rusku (pull faktor) v kombinaci s dalším pull faktorem, kterým je přítomnost rodinných příslušníků žijících v Rusku, což je silný podnět k přestěhování. Mezi další důvody patří stěhování do zahraničí za účelem vzdělání, (několik)

---

³³ Jafarov, E. (2021). From Nagorno-Karabakh to Kalbajar: A timeline of events in the latest conflict between Armenia and Azerbaijan. Al Jazeera. [cit.24.4.2023] Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/14/from-nagorno-karabakh-to-kalbajar-a-timeline-of-events>

³⁴ Hauer, N. 2022 was a disaster for Russia in the Caucasus too, 2023. Riddle. <https://ridl.io/2022-was-a-disaster-for-russia-in-the-caucasus-too/>

³⁵ KOLOSOV, V. O'LOUGHLIN, J. After the Wars in the South Caucasus State of Georgia: Economic Insecurities and Migration in the „De Facto“ States of Abkhazia and South Ossetia. Eurasian Geography and Economics. září 2011. ISSN 1538-7216

potencionálních stěhování kvůli pocitu diskriminace do západních zemí. Potenciální migranti v Abcházii a Jižní Ossetii reagují na ekonomické tlaky doma a příležitosti v zahraničí s tímto faktorem úzce souvisí i ukončení rozdělení rodin kvůli předchozímu stěhování. Významnou roli hraje vzdělávání, s více nespokojenými vzdělanými jedinci, kteří nemají dobré pracovní možnosti. „Očekává se, že vzdělání bude také významné, přičemž vzdělanější jedinci budou nespokojeni s omezenými vyhlídkami na nezaměstnanost.“³⁶

Důležitým sociodemografickým ukazatelem jsou respondenti s rodinnými vazbami v Rusku, což je nepravděpodobnější cílová destinace všech potenciálních přistěhovalců. Očekává se, že důležité push faktory vychází z povahy poválečných ekonomik a společností. Poslední předpoklad je vliv nedávných válek ke stěhování. Velkým problémem byla také nezaměstnanost, když se po válce do svých domovů vrátili vojáci. Ta společně s hospodářskou krizí měla za následek rozmach kriminality. Každodenní realitou se staly vraždy, ozbrojené střety mezi kriminálními gangy a násilná kriminalita po celé republice.

Jedním z hlavních faktorů nucené migrace na Kavkazu jsou války v regionu. Konflikty způsobují nucené vysídlení obyvatel a hledání nových domovů. Příkladem je spor v oblasti Náhorního Karabachu mezi Arménií a Ázerbájdžánem. Podle zprávy IOM z roku 2021 bylo v průběhu konfliktu v roce 2020 nuceně vysídleno více než 100 tisíc lidí.

Dalším faktorem nucené migrace mohou být klimatické změny. V kavkazském regionu jsou některé oblasti ohroženy suchem a ztrátou úrodné půdy. Toto vede k migraci zemědělců a zhoršení životních podmínek pro obyvatele v těchto oblastech.

Kromě nucené migrace dochází také k dobrovolné migraci na Kavkazu. Jedním z důvodů jsou ekonomické faktory – jako jsou nezaměstnanost a nízká úroveň životního standardu v některých oblastech. Podle zprávy Světové banky z roku 2020, v Gruzii a Arménii je nezaměstnanost mezi mladými lidmi a ti se často rozhodují hledat práci v zahraničí. „Ekonomiky Abcházie a Jižní Osetie utrpěly v důsledku separatistických válek s Gruzii a následných let vojenského napětí, blokády a izolace. Infrastruktura, bydlení a průmysl byly během válek zničeny nebo vážně poškozeny a většina toho, co zůstalo stát, brzy ekonomicky zastarala.“³⁷ Ekonomická migrace může mít pozitivní dopad na hospodářský rozvoj regionu, ale také může mít negativní dopad na země původu, protože talentovaní lidé opouští svou

---

³⁶ Tamtéž.

³⁷KOLOSOV, V. O'LOUGHLIN, J. After the Wars in the South Caucasus State of Georgia: Economic Insecurities and Migration in the „De Facto“ States of Abkhazia and South Ossetia. Eurasian Geography and Economics. září 2011. ISSN 1538-7216

zemi a přispívají k rozvoji hospodářství jiných zemí. Tento jev je často označován jako „brain drain“, tedy odliv mozků.

Podle doktorky A. Asatryanové je pull faktorem věk: „čím je osoba starší, tím nižší je pravděpodobnost jejího odchodu ze země.“³⁸ Push faktorem jsou pak ekonomické faktory (nedostatek pracovních příležitostí, nedostatek odborných pracovišť, nestabilní geopolitická situace, nedostatek příležitostí k rozvoji, obtíže spojené s podnikáním), politické faktory (válečné konflikty), vzdělání, hospodářství nebo zdravotnictví. Pull faktory jsou ekonomické faktory rodinné vazby nebo vlastenectví (starousedlíci).

4.2. Konflikt a migrace ze Sýrie

Konflikt

Konflikt v Sýrii začal v roce 2011 jako součást Arabského jara, kdy „lidé v Sýrii, jako v mnoha jiných zemích, vyšli do ulic, aby požadovali demokratické reformy a svobodu“³⁹. Protesty však byly násilně potlačeny, což vedlo k eskalaci a vzniku ozbrojeného povstání. Mezinárodní společenství se rozdělilo ohledně toho, jaký přístup zaujmout k řešení krize. Zatímco některé země podporují povstalecké skupiny, jiné stojí na straně režimu. Podle organizace Amnesty International bylo násilí v Sýrii „katalyzováno masivními a opakovanými porušeními lidských práv a trestnými činy vedenými státními složkami“⁴⁰.

Konflikt má vážné humanitární dopady, včetně nedostatku jídla, vody a zdravotní péče. „Většina obyvatel Sýrie potřebuje humanitární pomoc a podporu,“⁴¹ uvedl David Beasley, výkonný ředitel Světového potravinového programu. Od roku 2019 probíhají mírová jednání pod záštitou OSN, avšak výsledky jsou zatím omezené. Situace v Sýrii zůstává velmi napjatá a krize pokračuje.

Motivace migrantů ze Sýrie

Hlavním důvodem, proč lidé opouštějí Sýrii, je konflikt v zemi. Válka v Sýrii začala v roce 2011 a od té doby způsobila značné lidské utrpení a devastaci infrastruktury a ekonomiky země. „Syrská krize a neustálé násilí donutily více než polovinu populace Sýrie opustit své

---

³⁸ Dr. Asatryan, A. Emigration in the South Caucasus Republics, New York. 2007. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/314238592_Emigration_in_the_South_Caucasus_Republics_Case_of_Armenia str. 24.

³⁹ United Nations. Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic. 2012. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A-HRC-19-69.pdf>.

⁴⁰ Amnesty International. Syria: A Regional Crisis of Global Dimensions. 2015. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/documents/mde24/1946/2015/en/>.

⁴¹ World Food Programme. Syria Crisis. 2022. Dostupné z: <https://www.wfp.org/emergencies/syria-crisis>.

domovy,⁴² uvádí Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. Uprchlíci opouštějí domovy v důsledku násilí, bombardování a obléhání ze strany vládních sil, povstaleckých skupin a teroristických organizací. Tyto skupiny bojují proti sobě navzájem, což způsobuje rozsáhlé materiální škody a lidské ztráty. Lidé hledají bezpečnější a stabilnější místo k životu. Většina uprchlíků hledá útočiště v sousedních zemích, například Turecko, Jordánsko a Libanon. Tyto země poskytují uprchlíkům humanitární pomoc, ale také čelí výzvám spojeným s příchodem velkého počtu uprchlíků. Mnoho lidí také hledá útočiště v Evropě a Severní Americe.

Dalším faktorem, který motivuje syrské obyvatele k migraci, je nedostatek pracovních příležitostí a chudoba. Sýrie trpí vysokou mírou nezaměstnanosti a nízkou úrovní ekonomického růstu, což může vést k hledání lepších pracovních příležitostí v jiných zemích. „Vysoká nezaměstnanost, především v důsledku zhoršené bezpečnostní situace, a vysoké ceny základních potravin vedou k rostoucí chudobě a přispívají k nárůstu migrace,⁴³ uvádí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Nedostatek pracovních příležitostí a chudoba jsou dalšími faktory, které motivují syrské obyvatele k migraci. „To má za následek stěhování pracovníků ze zemí s nízkými mzdami, ale s vysokým podílem pracovní síly, do zemí s vysokými mzdami, ale nízkou nabídkou pracovní síly.“⁴⁴ Vysoké ceny základních potravin jsou dalším faktorem, který přispívá k chudobě a nárůstu migrace. Ekonomická situace v zemi se zhoršila kvůli vysokým nákladům na základní potraviny a další nezbytné zdroje pro přežití. Toto zhoršení ekonomické situace přimělo mnoho lidí k hledání lepších příležitostí v zahraničí. Tyto osoby často hledají práci v nejistých a zranitelných pracovních podmínkách, což může vést k vystavení se riziku vykořisťování a dalším formám sociálního vyloučení. Kromě toho mohou být lidé motivováni k migraci v důsledku diskriminace na základě etnického a náboženského původu. V Sýrii jsou některé menšinové skupiny diskriminovány, což může vést k hledání bezpečnějšího a více inkluzivního prostředí v jiných zemích.

„Vypuknutí syrské občanské války způsobilo masivní uprchlickou vlnu, přičemž Turecko se stalo k lednu roku 2020 zemí s více než 3,5 miliony registrovaných syrských uprchlíků.“⁴⁵ I když se Turecko stalo nejprve cílovou destinací syrských uprchlíků, byla většina nucena kvůli nedostatečné podpoře změnit svou destinaci. Dalším důvodem bylo málo pracovních

---

⁴² UNHCR. Syria emergency. 2022. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>.

⁴³ OECD. Syria. 2021. Dostupné z: <https://www.oecd.org/migration/mig-syria.htm>

⁴⁴ KARBIN. I a SIRKECI. I. Understanding Syrian refugees in Turkey from an environmental of insecurity and the conflict model of migration perspective. Third World Quarterly, 2023. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/367061828_Understanding_Syrian_refugees_in_Turkey_from_an_environment_of_insecurity_and_the_conflict_model_of_migration_perspective.

DOI:<http://dx.doi.org/10.1080/01436597.2022.2161358>

⁴⁵ UNHCR. Syria emergency. 2022. [online]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>.

příležitostí. Po vypuknutí občanské války v Sýrii migrovaly ze země především bohatší vrstvy. Nejchudší setrvávají v táborech, kde mají mít podporu od turecké vlády. „Někteří syrští uprchlíci uvádějí, že jsou zcela závislí na podpoře svých příbuzných, kteří se dostali do zemí Evropy a zasílají jim finance.“⁴⁶

Pull faktory v tomto případě mohou být různé. Do roku 2013 syrští migranti hledali a našli azyl ve „44 průmyslově vyspělých zemích Evropy, Severní Ameriky a asijsko-pacifického regionu – zatímco většina z nich se rozhodla zůstat v sousedních zemích.“⁴⁷ Lidé, kteří prchají, jsou většinou zranitelná část obyvatelstva: ženy s dětmi, muži, kteří se nechtějí účastnit konfliktů. Push faktory jsou nejistota politického zmatku, ekonomické potíže. Hledají mír, který jim jejich vláda nemůže nabídnout, proto je politická a ekonomická krize v Sýrii „vytlačuje“.

M. Kouider tvrdí, že ekonomické faktory ovlivňují Syřany v Turecku kvůli jejich nedostatečnému přístupu na trh práce, což představuje jeden z hlavních faktorů, které nutí Syřany k migraci. „Všichni respondenti zdůraznili svou nespokojenost s ekonomickou situací v Turecku kvůli nezaměstnanosti, příjmům, dlouhé pracovní době a vykořisťování na trhu práce.“⁴⁸ Sociální faktory související s obtížemi, s nimiž se Syřané v Turecku setkávají, jsou důležité, protože nutí Syřany k migraci z Turecka. Push faktory jsou založeny především na ekonomických, sociálních, politických a environmentálních faktorech, které nutí migranty k migraci ze zemí původu. Souvisí to s nedostatkem několika podstatných faktorů (svoboda, bezpečnost, demokracie a vzdělání). Pull faktory podle Kouidera jsou vysoké náklady na cestu do jiných zemí, obživa, sjednocení rodiny, blaho dětí a vztah k místu.

4.3. Konflikt a migrace z Afriky

Konflikt

Spory jsou stálým prvkem afrického kontinentu, který má bohatou historii občanských válek a násilí. Tyto konflikty výrazně ovlivňují politickou, sociální a hospodářskou situaci v mnoha afrických zemích. Jedním z hlavních faktorů konfliktů v Africe jsou etnické a náboženské

---

⁴⁶ PALATA L. [Online] V Turecku bychom zůstali, kdybychom na to měli, říkají Syřané v Izmiru [cit.13.4.2023] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/nemecko-syrie-uprchlici-turecko.A160227_224735_zahranicni_fka

⁴⁷IvyPanda. (2020, May 9). Syrian Migration: Facts, Reasons, Consequences. [cit. 15.4.2023] Dostupné z: <https://ivypanada.com/essays/syrian-migration-facts-reasons-consequences/>

⁴⁸ KOUIDER, M. A study on push and pull factors behind the irregular migration of Syrians from Turkey to Europe. Malmö university, 2021. [cit. 30.4.2023] Dostupné z: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1524717/FULLTEXT02.pdf> str. 27.

spory. Podle zprávy Africké unie z roku 2020 se v této zemi odehrálo více než 20 ozbrojených konfliktů, z nichž mnohé měly etnickou nebo náboženskou povahu (například se jednalo o genocidu ve Rwandě, kdy vyvraždili Hutové velkou část Tutsiů). Etnické konflikty jsou v Africe úzce spojeny s kolonizací, následnou dekolonizací a poté řada nově vzniklých států se stala místem ideologického soupeření mezi Západem a Východem v období studené války, kdy obě velmoci často vyzbrojovaly či finančně podporovaly konfliktní oblasti. Tyto spory vedou k nucenému vysídlení.

Jedním z nejznámějších etnických konfliktů v Africe, který je označován za genocidu a druhými za etnickou čistku, se odehrává v súdánském Dárfúru. Tento konflikt začal v roce 2003 a odhaduje se, že způsobil smrt více než 300 000 lidí a vysídlení více než 2,5 milionu lidí. Milice arabských kočovníků zvané Janjaweed masakrují vesnice zdejších černošských kmenů, která súdánská vláda po útocích na vládní cíle zdůvodněné odporem proti dlouholetému zanedbávání potřeb Dárfúru označila za povstalce. Dalším příkladem konfliktu v Africe je občanská válka, která začala v roce 2011 a trvá dodnes. Tento spor vedl k nucenému vysídlení milionů lidí a vážným porušením lidských práv. Kromě etnických a náboženských konfliktů jsou dalšími faktory v Africe ekonomická nerovnost, přístup k přírodním zdrojům, politická nestabilita a zahraniční vměšování. Tyto faktory mohou vést k politickému napětí a následně k ozbrojeným konfliktům.

Vnitřní migrace je často způsobena konflikty, násilím a přírodními katastrofami, zatímco mezinárodní migrace je způsobena ekonomickými faktory a politickou nestabilitou. „V literatuře o migraci je konflikt pouze jednou z mnoha příčin vysídlení. Mezi další příčiny migrace patří zhoršování životního prostředí, přírodní katastrofy a ekonomické faktory.“⁴⁹ Jedná se také o nepříznivé důsledky koloniálního vývoje, vnitropolitickou nestabilitu a probíhají zde spory mezi etnickými skupinami a jednotlivými státy. „Nesmíme zapomenout ani na hygienická rizika, která vyplývají z chudoby a podnebí, nakažlivé choroby a podobně.“⁵⁰

Motivace migrantů z Afriky

Jedním z hlavních důvodů mezinárodní migrace v Africe jsou ekonomické faktory. Mnoho afrických zemí má vysokou míru nezaměstnanosti a nízkou úroveň životního standardu, což

---

⁴⁹ Adhikari, Prakash. "Conflict-Induced Displacement, Understanding the Causes of Flight." *American Journal of Political Science* 57, no. 1 (2013): 82–89. <http://www.jstor.org/stable/23496544>.

⁵⁰ HAMARNEH, I. *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. s. 163. ISBN 978-80-247-4430-8.

motivuje lidi k hledání lepších pracovních příležitostí v jiných afrických zemích nebo v zahraničí. „Na druhou stranu hospodářský rozvoj a relativně vysoké osobní příjmy v Evropě přitahují přistěhovalce.“⁵¹ Podle Světové banky se počet mezinárodních migrantů během posledních let zvyšuje, a to zejména v důsledku nárůstu počtu mladých lidí. V některých případech jsou migranti také ohroženi trestnou činností, jako jsou násilné útoky, únosy a obchodování s lidmi. „Vzhledem k tomu, že občanské konflikty přímo ovlivňují bezpečnost i živobytí jednotlivců, lidé budou pravděpodobně nuceni migrovat a hledat alternativní strategie přežití.“⁵²

V některých afrických zemích jsou kvalitní zdravotnické služby stále nedostupné pro mnoho lidí, což je motivuje k hledání těchto služeb v jiných zemích. Dalším faktorem, proč lidé odchází, jsou nemoci, které se v Africe vyskytují ve velké míře. Nejzávažnější je AIDS, malárie a ebola. „Hospodářská krize, individuální ambice, politické a ozbrojené násilí, které otrásá mnoha částmi Afriky, výrazně přiměly a motivovaly obyvatele ke stěhování do různých částí světa.“⁵³ V některých případech jsou menšiny nebo určité náboženské skupiny vystaveny diskriminaci nebo násilí, což je nutí hledat bezpečí v jiných zemích.

Podle O. Oguijuba a spol. „touha po lepším životě a lepších příležitostech donutila miliony lidí opustit své země původu.“⁵⁴ Mezi faktory, které nutí lidi opustit zemi jsou špatná zdravotní péče, nedostatek kvalitního vzdělání, nezaměstnanost, korupce, špatná vláda a plýtvání zdroji. Zkoumání push a pull faktorů, které mezinárodní migraci podporují, je velmi důležité pro pochopení dynamiky migrace, lepší sociální soudržnosti a hospodářské prosperity. Autor tvrdí, že migranti, lidově nazývaní „cizinci“, se v dnešní jihoafrické společnosti stali problematickými (používá jako referenci xenofobní útoky z roku 2008). Push faktory jsou politické faktory (násilné konflikty, nedostatečný rozvoj, chudoba, politická nestabilita a korupce), ekonomické faktory (omezené pracovní příležitosti a nezaměstnanost), sociální faktory (sociální dávky). Mezi pull faktory patří ekonomické faktory (zaměstnání a studium v Jihoafrické republice, pracovní příležitosti na podporu svých rodin), politické faktory (migrace do Jihoafrické republiky kvůli liberálnímu azylovému režimu, který chrání lidská

---

⁵¹ Giménez-Gómez, José-Manuel, et al. “Trends in African Migration to Europe: Drivers Beyond Economic Motivations.” *The Journal of Conflict Resolution*, vol. 63, no. 8, 2019, pp. 1797–831. ISSN: 797-1831

⁵² Tamtéž.

⁵³ Roland Azibo Balgah and Jude Ndzifon Kimengsi. *Journal: Regional Environmental Change*, 2022, Volume 22, Number 4. [cit. 12.4.2023] DOI: 10.1007/s10113-022-01970-8.

⁵⁴ Kanayo, Oguijuba, Patience Anjofui, and Nancy Stiegler. “Push and Pull Factors of International Migration: Evidence from Migrants in South Africa.” *Journal of African Union Studies* 8, no. 2 (2019): 219–50. ISSN 2050-4306

práva, politická stabilita, mírumilovný charakter země). „Teorie „push a pull“ vysvětluje, že migranti zvažují výhody – mír, bezpečnost, svobodu projevu – v cílové zemi.⁵⁵

4.4. Důvody ukrajinské migrace

V posledních letech se mnoho Ukrajinců rozhodlo vydat za lepším životem do zahraničí. Jedním z hlavních důvodů je ekonomická situace v zemi. „Hlavním důvodem pro migraci je hledání práce nebo zlepšení ekonomické situace.“⁵⁶ Dalším faktorem, který ovlivňuje migraci, je politická nestabilita. „Ukrajina se potýká s politickými krizemi, válkou na východě země a korupčními skandály.“⁵⁷ Tyto faktory vedou k nejistotě a nedůvěře vůči vládě a mnoho lidí se rozhodlo opustit zemi.

Dalším důvodem pro migraci je hledání lepšího vzdělání. Ukrajina má problémy se svým vzdělávacím systémem a mnoho mladých lidí se rozhodlo studovat v zahraničí, zejména v zemích EU. Podle oficiálních statistik se v roce 2019 do zahraničí vypravilo přes 70 tisíc ukrajinských studentů. Tento trend může mít v dlouhodobém horizontu negativní dopad na zahraniční vztahy Ukrajiny, protože mladí lidé, kteří odejdou studovat do zahraničí, tam často zůstanou pracovat a přispívají k odlivu kvalifikovaných pracovníků ze země.

„Od roku 2014 se Ukrajina potýká s politickými krizemi, válkou na východě země a korupční skandály.“⁵⁸ Tyto faktory vedou k nejistotě a nedůvěře vůči vládě a mnoho lidí se rozhodlo opustit zemi. Politická nestabilita na Ukrajině je dlouhodobý problém, který má vliv na mnoho aspektů společnosti, včetně migrace. „Ukrajina prošla řadou politických krizí, a to včetně převratu, kdy byl sesazen prezident Viktor Janukovyč.“⁵⁹ Následovalo referendum na Krymu, jehož výsledkem bylo připojení Krymu k Rusku, a konflikt na východě země mezi proruskými separatisty a ukrajinskými silami.

Válka na východě země také přispěla k rozhodnutí mnoha Ukrajinců odejít ze země. „Bylo vystěhováno 1,5 milionu Ukrajinců z domovských oblastí kvůli válce.“⁶⁰ Mnozí z nich se rozhodli odejít, aby našli bezpečí a nové příležitosti. Mimo jiné, korupce v zemi je také

---

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Ukrainian Social Research Institute. (2019). National survey "Migration sentiment in Ukraine". Dostupné z https://ukraine-office.eu/wp-content/uploads/2019/06/REPORT_EN_Migration_sentiment_in_Ukraine_2019.pdf

⁵⁷ Rerich, J. [online] Ukrajina si připomíná pět let od revoluce. Na kyjevském Majdanu bojovaly také ženy. 24. února 2019. Český rozhlas, 15. června 2023. Dostupné z: <https://cs.plus.rozhlas.cz/ukrajina-si-pripomina-pet-let-od-revoluce-na-kyjevskem-majdanu-bojovaly-take-7769238>

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ International Organization for Migration. (2021). Ukraine's Displacement Crisis: Over 1.5 Million People Forced to Flee. [cit.24.4.2023] Dostupné z <https://www.iom.int/news/ukraines-displacement-crisis-over-15-million-people-forced-flee>

důležitým faktorem, který přispívá k migraci. Korupce je na Ukrajině stále velkým problémem a mnoho lidí se rozhoduje odejít ze země kvůli neschopnosti ukrajinské vlády bojovat proti této nelegální praxi. „Ze země se kvůli korupci rozhodlo odejít 22 % respondentů.“⁶¹

Dalším faktorem, který ovlivňuje migraci z Ukrajiny, je diskriminace menšin. Ukrajina je etnicky a kulturně rozmanitá země a v minulosti byla diskriminována řada menšin, včetně Romů a LGBT+ komunity. Diskriminace může mít za následek sociální vyloučení a omezit příležitosti pro určité skupiny lidí. „LGBT+ komunita byla na Ukrajině často terčem diskriminace a násilí.“⁶² Mnoho LGBT+ lidí se rozhodlo opustit zemi kvůli strachu a nejistotě ohledně své bezpečnosti. Romové jsou také jednou z nejvíce diskriminovaných menšin na Ukrajině. „Romové se v zemi potýkají s diskriminací v oblasti zaměstnání, vzdělání a bydlení.“⁶³ Tento problém může být jeden z důvodů, proč se mnoho Romů rozhodlo opustit zemi.

Podle mnoha studií a zdrojů jsou ekonomické a politické faktory hlavními důvody migrace obyvatelstva Ukrajiny. Mezi hlavní ekonomické faktory patří nízké mzdy, vysoká nezaměstnanost, nedostatečné příležitosti pro podnikání a omezené možnosti v oblasti zahraničního obchodu. Tyto faktory vedou k nízké životní úrovni a chudobě, což je jeden z hlavních důvodů, proč mnoho Ukrajinců hledá lepší příležitosti v zahraničí.

Vzhledem k politické nestabilitě a konfliktům, které zasáhly Ukrajinu v posledních letech, se mnoho obyvatel této země cítí nespokojeně s vládnoucími strukturami. To může vést k pocitu nespravedlnosti a nedostatku ochrany ze strany státu. Také se obávají o budoucnost a bezpečnost svých rodin a majetku, což je dalším důvodem pro emigraci.

Podle průzkumů ukazujících preferované cíle ukrajinských migrantů, patří mezi nejčastější destinace do zahraničí země Evropské unie, Rusko, Kanada a USA. Ukrajinci, kteří se rozhodnou emigrovat, mají vysokou úroveň vzdělání a často jsou kvalifikovaní pracovníci v oblastech jako je informatika, inženýrství nebo zdravotnictví. Tyto schopnosti jsou ceněny v zahraničí a často představují výhodu při hledání práce.

Existují názory, jestli přijímat uprchlíky nebo ne. „Musí to mít jasná pravidla, která budou respektovat všechny unijní země. A ta jsou, bohužel, vývojem událostí překonána anebo

---

⁶¹ Ukrainian Social Research Institute. (2019). National survey "Migration sentiment in Ukraine". Dostupné z https://ukraine-office.eu/wp-content/uploads/2019/06/REPORT_EN_Migration_sentiment_in_Ukraine_2019.pdf

⁶² Amnesty International. (2020). Ukraine 2020. [cit.24.4.2023] Dostupné z <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/ukraine/report-ukraine/>

⁶³ Evropský parlament. (2019). Zpráva o situaci základních práv v Evropské unii v roce 2018. ISBN 978-92-9491-968-7

neexistují.“⁶⁴ Drbohlav odmítá argument zastánců imigrace do Evropy, podle něhož mohou uprchlíci přispět k řešení demografického stárnutí vymírajícího kontinentu. „Takhle to ani náhodou nefunguje. Imigranti mohou na určitou dobu zastavit vymírání například Čechů, nezastaví ale stárnutí populace.“⁶⁵ Podle Drbohlava musíme striktně rozdělovat ekonomické migranty a uprchlíky, kteří do Evropy přicházejí kvůli nefunkčnímu státu, občanské válce, náboženským či etnickým střetům – tohle jsou ti praví utečenci a ty musíme přijímat. Měli bychom přijímat ekonomické migranty, které cíleně navedeme na práce, které nejsou obsazeny a jsou potřebné.

Podle S. Porsche jsou push faktory ekonomické a politické faktory (nízké mzdy, vysoká nezaměstnanost, nedostatečné příležitosti pro podnikání a omezené možnosti v oblasti zahraničního obchodu), tyto faktory vedou k nízké životní úrovni a chudobě, což je jeden z hlavních důvodů, proč mnoho Ukrajinců hledá lepší příležitosti v zahraničí. Špatné zdravotnictví, hospodářství nebo korupce. Pull faktory jsou vysoké náklady na cestu do jiných zemí, obživa, sjednocení rodiny, blaho dětí a vztah k místu.

4.5. Důvody migrace po roce 2022

Válka zahájená Ruskem proti Ukrajině v únoru 2022 vedla k největší migraci uprchlíků v Evropě od druhé světové války. Vypuknutí války na Ukrajině ovlivnilo mnoho oblastí politického, hospodářského a společenského života. Zejména útek z válečných oblastí drasticky změnil migrační situaci na samotné Ukrajině i v mnoha zemích EU, včetně České republiky. Česká republika hraje důležitou roli mezi zeměmi, které přijímají uprchlíky z Ukrajiny. Bez ohledu na to bezprecedentní příliv válečných uprchlíků jasně vyvolává otázky ohledně budoucího vývoje a výzev souvisejících s přítomností ukrajinských občanů v Česku. Migrace do Česka je podmíněna katastrofálním stavem ukrajinské ekonomiky, což je podmíněno nízkým životním standardem obyvatel.

Hlavním důvodem pro migraci z Ukrajiny je od února 2022 rusko-ukrajinská válka. V současné době pozorujeme hlavně nucenou migraci, která je spojená právě se zmíněným konfliktem. Mezi hlavní push faktory migrace stále patří pracovní migrace a migrace za vzděláním. Typické znaky pro odchod z Ukrajiny je vysoká míra odchozí pracovní migrace, s tím také souvisí přechod na trvalou migraci. Pracovníci z Ukrajiny se v České republice

---

⁶⁴ Drbohlav, D. Jak předejít chaosu v Evropě? Celou Afriku prostě nepojmeme, 2015. Aktuálně.cz. [cit.15.4.2023] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/misto-pravidel-je-chaos-unie-celou-afriku-nepojme-rika-exper/r~0ccd97785ac011e5b3730025900fea04/>.

⁶⁵ Tamtéž.

uplatňují zejména v méně kvalifikovaných pozicích. Jejich práce je náročná a pracovní intenzita vysoká. Tomu však neodpovídá odměna za vykonanou práci ani pracovní podmínky. Imigranti jsou tak často v mnoha směrech vykořisťováni.

Dalším faktorem je situace rodinná, kdy se mladí lidé, kteří dokončili studium na Ukrajině stěhují do zemí, kde dlouhodobě žijí jejich rodiny. Rodiny a děti migrantů většinou nepřicházejí s hlavou rodiny. Většinu uprchlíků tvoří ženy a děti. Dříve to bývali hlavně méně vzdělaní muži z chudých obcí v Zakarpatí. Ukrajinci se stěhující do České republiky díky podobnosti jazyka, ale k typickým rysům spojeným s Ukrajinci v Česku rovněž patří jejich malá znalost českého jazyka (ale i dalších cizích jazyků).

Jelikož je integrační proces ukrajinských uprchlíků stále na začátku, tak můžeme jen odhadovat, jak to celé skončí. „I když celé tři čtvrtiny respondentů uvažují o návratu domu, až k tomu budou podmínky, mnohým to možná nebude stačit. Dojde totiž k tomu, že se tady dobře integrují jejich děti, přistěhují se další rodinní členové, naučí se mluvit česky a získají zaměstnání...“⁶⁶ Podle D. Drbohlava: „je zřejmé, že až se situace na Ukrajině uklidní, nebude návrat jednoduchý.“⁶⁷ Lidé se nemají kam vrátit, mají zničené domovy, není tam infrastruktura. Oproti tomu v Česku mají klidné prostředí, kvalitní zdravotní a vzdělávací systém pro jejich děti, to je důležitý stabilizační faktor.

Na počátku odcházely z Ukrajiny hlavně ženy a děti. Zůstávají tam zejména ti, kteří se nacházejí v těsné blízkosti válečných akcí, jsou neúměrně často příslušníky nižších socioekonomických skupin. „Tyto skupiny jako takové jsou současně zatíženy největší zátěží nemocí, zejména kardiovaskulárních onemocnění, cukrovky a chronických respiračních onemocnění a přenosných nemocí.“⁶⁸ V souladu s tím je u osob s nejnižším blahobytem, nejhorším zdravotním stavem a nejvyšším věkem nejmenší pravděpodobnost, že uniknou nebezpečí, které představuje ruská agrese. To znamená, že právě tyto skupiny s největší pravděpodobností zůstaly ve svých domovech v napadených městech, jako je Luhansk, Doněck a Charkov, nebo uprchly na nejkratší možnou vzdálenost do relativně bezpečných ukrajinských měst, jako je Dněpr, Záporoží a Poltava.

---

⁶⁶ Drbohlav, D. Zůstat, nebo se vrátit domů? Silným stabilizačním faktorem je pro ukrajinské uprchlíky perspektiva jejich dětí, 2023. Český rozhlas. [24.3.2023] Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/dusan-drbohlav-zustat-nebo-se-vratit-domu-silnym-stabilizacnim-faktorem-je-pro-8926008> .

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Armitage, R. War in Ukraine and the inverse care law. The Lancet Regional Health. 2022. [cit. 23.3.2023] Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.lanpe.2022.100401>

Počet osob s dočasnou ochranou – 3/2022–5/2023

Měsíc	Počet osob
Březen 2022	246 729
Duben 2022	314 613
Květen 2022	353 674
Červen 2022	375 118
Červenec 2022	390 438
Srpen 2022	400 844
Září 2022	411 110
Říjen 2022	422 125
Listopad 2022	428 535
Prosinec 2022	433 071
Leden 2023	439 713
Únor 2023	447 094
Březen 2023	463 804
Duben 2023	325 742
Květen 2023	339 000

Zdroj: Ministerstvo vnitra

Dočasná ochrana je udělována osobám prchajícím z Ukrajiny před ruskou vojenskou agresí. Kvůli vydávání speciálních víz, byla založena Krajská asistenční centra pomoci pro uprchlíky z Ukrajiny (KACPU). Počet vydaných dočasných ochran od začátku invaze je 504 107 (stav k 1. dubnu 2023). V tabulce je zobrazeno, kolik bylo vydáno dočasných ochran od března 2022. Víza byla udělována na 1 rok (do 31 března 2023). Do března se lidé museli objednávat na prodloužení dočasné ochrany (opět na rok), pokud se neobjednali do 31. března 2023, víza jim zanikla.

Dočasná ochrana je vydávána občanům z Ukrajiny, kteří prchají před válkou, ale i jejich blízkým rodinným příslušníkům. Zde je nutno zmínit, že dočasná ochrana se uděluje jen lidem, kteří pobývali před 24. únorem 2022 na Ukrajině a až poté ji opustili. Dočasná ochrana se tudíž nevztahuje na všechny občany Ukrajiny. Dočasná ochrana se také nevztahuje na občany Ukrajiny, kteří sice byli na Ukrajině před 24. únorem 2022, ale mají dočasnou ochranu v jiném státě EU.

Podle údajů shromážděných Národní bankou Ukrajiny činily výdaje Ukrajinců v zahraničí v roce 2022 dvě miliardy dolarů měsíčně, což je třikrát více než v předchozím roce. Na začátku války na Ukrajině migranti hradili výdaje ze svých úspor. S tím, jak Ukrajinci začali být aktivněji zaměstnáváni v zahraničí, se mzdy vydělané v hostitelských zemích staly hlavním zdrojem financování výdajů migrantů. Ačkoli migranti v krátkodobém horizontu představují další výzvu pro státní finance, je pravděpodobné, že budou mít pozitivní dopad na rozpočet a ekonomiku přijímajících zemí, pokud migranti v těchto zemích zůstanou déle než několik let a budou se aktivně podílet na trhu práce. Geografická a kulturní blízkost Ukrajiny k Evropě, existence ukrajinské diaspory a status dočasné ochrany přispějí k většímu zapojení vysídlených osob do pracovního procesu. Odhady OECD ukazují, že pracovní síla všech zemí EU (do konce roku 2022) kumulativně roste o 0,5 %, což je dvakrát více než během předchozí migrační vlny v letech 2014-2017 (OECD 2022). „Největší dopad se očekává v Česku (2,2 %), Polsku (2,1 %), Estonsku (1,9 %), a v několika dalších zemích (1-1,5 % v Maďarsku, Lotyšsku, Slovensku, Litvě a Rumunsku).⁶⁹ Naopak zaměstnanost v EU může vzrůst o 0,4 %.

Dostupné údaje však zatím ukazují, že integrace vysídlených osob na trhu práce je mírná. Zatímco před plnou invazí bylo zaměstnáno 63 % dotázaných migrantů, v září jich bylo zaměstnáno pouze 28 % (UNHCR 2022). Vládní výdaje přijímajících zemí na vzdělání, zdravotní péči a bydlení migrantů budou mít sice pozitivní dopad na hospodářství, ale zároveň zvýší nároky na veřejné finance těchto zemí. Na jedné straně snížení byrokratických procedur, nižší výdaje na počáteční ubytování a rychlejší integrace Ukrajinců na pracovních trzích příslušných zemí povedou ke snížení výdajů v hostitelských zemích. Na druhé straně se demografická struktura ukrajinských migrantů liší od předchozích migračních vln, což by mohlo způsobit velké zvýšení výdajů ve vzdělávání, zdravotní péči a adaptaci.

Podle odhadů MMF bude z dlouhodobého hlediska dopad pro Evropu pozitivní, protože Ukrajinci se aktivně integrují na evropský trh práce. Názorným příkladem takové integrace do pracovního trhu jsou zejména daňové platby ukrajinských migrantů v Polsku. „Konkrétně podle odhadů Centra pro výzkum migrace na Varšavské univerzitě zaplatili Ukrajinci v Polsku na daních 10 miliard zlotých (asi 2,4 miliardy dolarů.“⁷⁰

V následující části srovnám faktory migrace z Kavkazu, Sýrie a Afriky s Ukrajinskou migrací. A budu si pokládat otázku: Odpovídá těmto zjištěním také zkušenost s ukrajinskou

---

⁶⁹ Pogarska, O. Tucha, O. Spivak, I. Bondarenko, O. How Ukrainian migrants affect the economies of European countries. VOX EU [cit.29.3.2023] Dostupné z: <https://cepr.org/voxeu/columns/how-ukrainian-migrants-affect-economies-european-countries> .

⁷⁰ Tamtéž.

migrací po roce 2022 v kontextu ozbrojeného konfliktu? Pull faktory migrace na Kavkaze – lepší pracovní příležitosti, lepší ekonomické podmínky (například Ázerbájdžán, má stabilní ekonomiku a lepší ekonomické podmínky než některé okolní země, což může být faktorem, který přitahuje lidi k migraci do těchto zemí), lepší vzdělávací a zdravotnické podmínky (například Gruzie, má lepší vzdělávací a zdravotnické služby než některé okolní země). Push faktory migrace na Kavkaze – konflikt (například Ázerbájdžán a Arménie, se potýkají s konfliktem v regionu), chudoba (například Arménie, má vysokou míru chudoby a mnoho lidí z těchto zemí nemá přístup k základním potřebám), nedostatek pracovních příležitostí (například Gruzie, má vysokou míru nezaměstnanosti a mnoho lidí nemá přístup ke kvalitním pracovním příležitostem) a „Sociální nestabilita: některé země Kavkazu, jako je například Arménie, mají vysokou míru sociální nestability, jako jsou například etnické a náboženské konflikty, což může být faktorem, který odrazuje lidi od pobytu v těchto zemích.“⁷⁴

Pull faktory migrace v Sýrii – lepší pracovní příležitosti (v Sýrii jsou k dispozici lepší pracovní příležitosti než v jiných zemích). „Lepší vzdělávací a zdravotnické podmínky: v Sýrii jsou k dispozici lepší vzdělávací a zdravotnické služby než v jiných zemích v regionu, což může být dalším důvodem, proč lidé migrují do této země.“⁷² Push faktory migrace v Sýrii - „Mezi hlavní push faktory, které lidi odrazují od pobytu v Sýrii a vedou k migraci do jiných zemí, patří konflikt, chudoba, nedostatek pracovních příležitostí a sociální nestabilita.“⁷³

Pull faktory migrace v Africe – ekonomické, pracovní příležitosti a vzdělání (v Africe se lidé často přesouvají z venkovských oblastí do center), „Kromě toho mohou být lepší vzdělávací a zdravotnické podmínky faktorem, který přitahuje lidi k migraci do některých afrických zemí.“⁷⁴, chudoba a nezaměstnanost (některé země, jako je například Jihoafrická republika, jsou oblíbeným cílem migrantů, protože nabízejí lepší pracovní příležitosti a ekonomické podmínky), „V některých zemích Afriky jsou k dispozici lepší pracovní příležitosti než v jiných zemích v regionu, což může přitahovat lidi k migraci za prací“⁷⁵. Push faktory migrace v Africe – politické a ekonomické nestability, konflikty a chudoba,

---

⁷¹ Carmona, F. a Jiráček M. Tři sousední země Východního partnerství na jižním Kavkazu. 2022.

⁷² Al-Khatib, A. J., & Al-Taweel, A. A. (2020). Syrian refugees and the urbanization of informal settlements in Jordan. *Cities*, 101, 102667.

⁷³ ACHILLI, L. FARGUES, P. SALAMONSKA, J. J. TALÒ, T. Study on migrants' profiles, drivers of migration and migratory trends, International Organization for Migration (IOM) Study, Migration Policy Centre, 2016. ISBN: 978-9290687283

⁷⁴ Castaldo, A., Arjona-Fuentes, J. M., & Kouniali, A. (2020). The importance of health in migration decisions: evidence from South Africa. *Applied Economics Letters*, 27(7), 534-537.

⁷⁵ Kimenyi, M. S. (2015). Labor migration in Africa: trends, patterns and policy options. *African Development Review*, 27(S1), 17-30.

v posledních letech se situace zhoršila v důsledku změny klimatu, která má negativní dopad na zemědělství a potravinovou bezpečnost, což vede k dalšímu zhoršení hospodářské a sociální situace. „Sociální a politická nestabilita, jako jsou například etnické a náboženské konflikty, jsou také faktory, které mohou odrazovat lidi od pobytu v některých afrických zemích.“⁷⁶

Pull faktory migrace z Ukrajiny – lepší ekonomické a pracovní příležitosti v zahraničí (mnoho Ukrajinců hledá práci v zahraničí, protože tam mohou najít vyšší platy a lepší pracovní podmínky než na Ukrajině) a životní podmínky v zahraničí. „Lepší možnosti pro kariéru a podnikání v zahraničí – někteří Ukrajinci mohou hledat lepší možnosti pro kariéru a podnikání v zahraničí, protože tam mohou mít přístup k většímu trhu a lepším podmínkám pro rozvoj svého podnikání.“⁷⁷ Push faktory migrace z Ukrajiny – ekonomická nestabilita v zemi (Ukrajina se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti a nízkými platy), politická nestabilita v zemi, což může být faktorem, který odrazuje lidi od pobytu v zemi, zejména pokud se jedná o bezpečnostní problémy, jako jsou konflikty a terorismus, sociální problémy v zemi (Ukrajina se potýká s řadou sociálních problémů, jako jsou chudoba, kriminalita a korupce),

„Nedostatečné životní podmínky v zemi – mnoho lidí může být odraženo od pobytu na Ukrajině kvůli nedostatečné infrastruktuře, špatnému zdravotnictví a vzdělávacím systémům, což může být faktorem, který odradí lidi od pobytu v zemi.“⁷⁸

U všech zmiňovaných jsou shodné pull faktory – lepší pracovní příležitosti, ekonomické podmínky a vzdělávací a zdravotnické služby. Ukrajina, Kavkaz a Afrika přitahují migraci především lepšími pracovními příležitostmi, zatímco Sýrie má lepší vzdělávací a zdravotnické podmínky. Push faktory jsou značně odlišné pro každý region. Sýrie a Kavkaz jsou ovlivněny konfliktem, zatímco Afrika chudobou a nedostatkem pracovních příležitostí. Ukrajina zaznamenala push faktory v podobě politické nestability, korupce a nedostatku práce.

Lze tedy pozorovat, že zatímco pull faktory jsou relativně konzistentní napříč regiony, push faktory jsou specifické pro každý region a odrážejí unikátní kombinaci politických, sociálních a ekonomických faktorů v dané zemi.

Problematika byla analyzována v kontextu čtyř různých regionů – Ukrajiny, Sýrie, Kavkazu a Afriky. Výsledky analýz ukazují, že faktory ovlivňující migraci jsou velmi

---

⁷⁶ Abubakar, A., Van de Vijver, F. J. R., Fischer, R., Hassan, A. S., & Girma, M. (2020). Migration as a cultural transition: Evidence from migration intentions and behavior of African youth. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 51(5-6), 349-367.

⁷⁷ UNHCR. (2021). Ukraine emergency. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/ukraine-emergency.html>

⁷⁸ Tamtéž.

rozmanité a závisí na konkrétních situacích v daných zemích a regionech. Zatímco v Sýrii je hlavním push faktorem konflikt a chudoba, na Kavkazu je to sociální nestabilita a konflikty. Naopak pull faktory na Kavkazu jsou lepší ekonomické podmínky a vzdělávací a zdravotnické služby, zatímco v Sýrii jsou to lepší pracovní příležitosti. V případě Afriky jsou push faktory spojeny s politickou nestabilitou, chudobou a násilím. Naopak pull faktory jsou spojeny s lepšími ekonomickými podmínkami a vzdělávacími a pracovními příležitostmi.

4.6. Srovnání motivací migrantů

Různé regiony a země mají různé faktory ovlivňující migraci, a proto se vztahy mezi migracemi mohou lišit. V porovnání můžeme vidět, že migrace v Africe je nejrozsáhlejší, co se týče počtu migrantů. Důvody migrace jsou různé a často spojeny s nestabilitou a chudobou. Migrace na Ukrajině a v Sýrii jsou často spojeny s konflikty a politickou nestabilitou. Cílové země se také liší, mnoho migrantů v Africe směřuje na jiná místa v rámci Afriky, zatímco na Ukrajině a v Sýrii jsou to obvykle sousední země. Důsledky migrace jsou také různé, ačkoli mohou zahrnovat změny v hospodářském vývoji, demografické změny a mezietnické vztahy.

Roku 2014 se východní část Ukrajiny stala místem bojů mezi vládními silami a separatisty, což vedlo k vysokému počtu vnitřně vysídlených osob a také k emigraci do sousedních zemí a do západní Evropy. Důsledky migrace na Ukrajině se týkají hospodářského vývoje, demografických změn a mezietnických vztahů.

Migrace na Kavkaze jsou také spojeny s národnostními a etnickými konflikty a politickou nestabilitou. Například v Gruzii došlo k válce v roce 2008 a vedl k vysídlení velkého množství osob. V Arménii a Ázerbájdžánu se konflikt týká regionu Náhorní Karabach, který vedl k mnoha vysídleným osobám. Důsledky migrace na Kavkaze jsou také spojeny s politickým napětím, omezeným přístupem ke zdrojům a službám.

V některých zemích jako je Nigérie – jsou také důvody migrace spojeny s násilím a terorismem. Cílové země jsou také různé, ale mnoho migrantů v Africe směřuje na jiná místa v Africe. Důsledky migrace v Africe jsou vysoká míra chudoby, sociální napětí a šíření nemocí.

Migrace v Sýrii jsou spojeny s válečným konfliktem, politickou nestabilitou a násilím. Konflikt začal v roce 2011 a vedl k vysokému počtu vnitřně vysídlených osob a uprchlíků. Mnoho Syřanů uprchlo do sousedních zemí, jako je Jordánsko, Turecko a Libanon, a také do Evropy. Důsledky migrace v Sýrii jsou spojeny s vysokou mírou násilí, uprchlictvím a narušením hospodářského a sociálního rozvoje země. Migrace v Sýrii má také dopad na

sousední země, které musí čelit vysokému přílivu uprchlíků a řešit otázky související s jejich integrací a poskytováním humanitární pomoci.

Srovnávací analýza ukazuje, že i když jsou migrace v každé zemi odlišné, existuje několik společných faktorů, které je spojují. Patří mezi ně politická nestabilita, násilí a chudoba. Tyto faktory vedou k vysokému počtu vysídlených osob a emigrantů. Důsledky migrace se často týkají změn v hospodářském vývoji, demografických změn a mezinárodních vztahů. Je důležité si uvědomit, že migrace jsou složitým a mnohvrstevným jevem, který ovlivňuje mnoho aspektů lidského života a analytická data poskytují cenné informace o různých aspektech migrace, ale je třeba interpretovat s ohledem na kontext a specifika dané země nebo regionu.

Hospodářské důvody jsou hlavní motivací pro migraci na Ukrajině, na Kavkaze a v Sýrii, přičemž v Africe tvoří 60 % všech migrantů. Politické a náboženské důvody jsou také důležité, přičemž v Africe jsou nejvýznamnější motivací. Rodinné důvody jsou také důležitým faktorem, zejména na Ukrajině a v Sýrii. Klimatické důvody jsou nevýznamné s výjimkou některých oblastí v Africe.

Je třeba poznamenat, že data o motivacích a důvodech migrace jsou složitá a mohou se v jednotlivých zemích a regionech lišit. Tyto motivace mohou být ovlivněny různými faktory, jako jsou ekonomická situace, politická stabilita, náboženství, rodinné vztahy, klimatické podmínky a další. Důležité je také vzít v úvahu, že některé migrace jsou dočasné a jiné trvalé.

5. Závěr

Po ruské invazi na Ukrajině v roce 2022 uprchly ze země z bezpečnostních důvodů miliony ukrajinských občanů. Ruská invaze na Ukrajině, která probíhá od 24. února 2022, přiměla mnoho ukrajinských občanů k útěku ze země z bezpečnostních důvodů.

Zjišťovali jsme, jak je na teorii push a pull nahlíženo v současné literatuře. Podle K. O'Reillyové a M. Urbanskiho vymezujeme ekonomické faktory, které ovlivňují migraci, včetně omezených pracovních příležitostí, a to zejména u lidí s dovednostmi v rozvojových zemích a nadějí na nalezení lepších pracovních míst a lepšího života v cizích zemích. Mezi ekonomické push faktory patří chudoba, nezaměstnanost nebo nízké mzdy. Sociálními push faktory jsou diskriminace, špatné zdravotnictví, sociální nejistota, nedostatečné vzdělávací systémy a nárůst počtu obyvatel. Politickými push faktory jsou konflikty, korupce, terorismus nebo porušování lidských práv. Mezi ekonomické pull faktory patří vyhlídky vyšší mzdy, zlepšení životní úrovně, osobní rozvoj, pracovní příležitosti či požadavky na pracovní sílu. Sociálními pull faktory jsou pak sloučení rodiny, svoboda diskriminace a lepší zdravotnická péče. Mezi politické pull faktory řadíme bezpečnost a zabezpečení, politická svoboda, demokracie, politická stabilita nebo občanská práva.

Došli jsme ke zjištění, že existují limity této teorie. Ekonomický push/pull model migrace nezohledňuje další faktory, včetně historických vztahů, rodinné dynamiky komunity, úlohy zprostředkovatelů podporujících migraci a samozřejmě úlohy státu při náboru pracovních sil, udělování či zadržování povolení, vytváření politik vůči uprchlíkům, a žadatelům o azyl a určování občanských práv. Ty jsou dále předmětem zájmu rozmanité škály současných přístupů k migraci, které nespolehají na neoklasickou ekonomii. „Model lze snadno kritizovat na základě nerealistických předpokladů.“⁷⁹ Historicky byla push-pull teorií vytvořenou migračními výzkumníky, jejichž odborné znalosti se musely zabývat migrací. „Dokonce i akademici, kteří se pokoušeli vzkřísit push-pull model, uznávají, že je třeba jej více konkretizovat.“⁸⁰ Dokument z roku 2018 rozdělil push faktory na „predisponující, aproximující, a zprostředkující faktory“⁸¹. Hodnota push-pull faktorů spočívá v tom, že slouží

---

⁷⁹ Bruzzone, M. (2019/2020). Understanding Migration: Why „Push Factors“ and „Pull Factors“ Do Not Explain Very Much. James Cook University Singapore. Dostupné z: <https://refugees.org/wp-content/uploads/2020/12/7.27.20-Policy-Brief.pdf> str. 10.

⁸⁰ Tamtéž. str. 2.

⁸¹ Diep Ngoc Su, Lester W. Johnson & Barry O'Mahony (2020) Analysis of push and pull factors in food travel motivation, *Current Issues in Tourism*, 23:5, 572-586, DOI: 10.1080/13683500.2018.1553152

jako zkratka pro diskusi, je možné je použít k polidštění migrantů v politických diskusích, které často dělají pravý opak, například „přilivové vlny“ žadatelů o azyl.

Podle zjištění o motivacích migrantů v kontextu konfliktu přináší současný empirický výzkum. Podle doktorky A. Asatryanové jsou push faktory ekonomické faktory (nedostatek pracovních příležitostí, nedostatek odborných pracovišť, nestabilní geopolitická situace, nedostatek příležitostí k rozvoji, obtíže spojené s podnikáním), politické faktory (válečné konflikty), vzdělání, hospodářství nebo zdravotnictví. Pull faktory jsou ekonomické faktory rodinné vazby nebo vlastenectví (starousedlíci).

M. Kouider tvrdí, že ekonomické faktory ovlivňují Syřany v Turecku kvůli jejich nedostatečnému přístupu na trh práce, což představuje jeden z hlavních faktorů, které je nutí k migraci. Sociální faktory související s obtížemi, s nimiž se Syřané setkávají, jsou důležité, protože nutí občany k migraci z Turecka. Push faktory jsou založeny především na ekonomických, sociálních, politických a environmentálních faktorech, které nutí migranty k migraci ze zemí původu. Souvisí to s nedostatkem několika podstatných faktorů (svoboda, bezpečnost, demokracie a vzdělání). Pull faktory podle Kouidera jsou vysoké náklady na cestu do jiných zemí, obživa, sjednocení rodiny, blaho dětí a vztah k místu.

Podle O. Oguijuba a spol. „touha po lepším životě a lepších příležitostech donutila miliony lidí opustit své země původu.“⁸² Mezi faktory, které nutí lidi opustit zemi, patří špatná zdravotní péče, nedostatek kvalitního vzdělání, nezaměstnanost, korupce, špatná vláda a plýtvání zdroji. Autor tvrdí, že migranti, lidově nazývaní „cizinci“, se v dnešní jihoafrické společnosti stali problematickými (používá jako referenci xenofobní útoky z roku 2008⁸³). Mezi politické push faktory autor uvádí násilné konflikty, nedostatečný rozvoj, chudoba, politická nestabilita a korupce. Mezi ekonomické faktory patří (omezené pracovní příležitosti a nezaměstnanost), sociální faktory (sociální dávky). Mezi pull faktory patří ekonomické faktory (zaměstnání a studium v Jihoafrické republice, pracovní příležitosti na podporu svých rodin), politické faktory (migrace do Jihoafrické republiky kvůli liberálnímu azylovému režimu, který chrání lidská práva, politická stabilita, mírumilovný charakter země).

Podle zjištění jsou shodné push faktory ve všech zemích, konkrétně jde o nedostatek pracovních míst a nízké mzdy, špatná zdravotní péče, diskriminace, válka, přírodní katastrofy,

---

⁸² Kanayo, Oguijuba, Patience Anjofui, and Nancy Stiegler. “Push and Pull Factors of International Migration: Evidence from Migrants in South Africa.” *Journal of African Union Studies* 8, no. 2 (2019): 219–50. ISSN 2050-4306

⁸³ Bumbálek, C. Útoky na cizince v JAR neustávají. 2008. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_svetu/jar_nasilnosti_xenofobie_20080523.html

nedostatek politické a náboženské svobody. Shodné pull faktory jsou pracovní příležitosti, lepší životní podmínky, politická a náboženská svoboda, vzdělání nebo rodinné vazby.

Na závěr jsem zjišťovala, zda těmto zjištěním odpovídá také zkušenost s ukrajinskou migrací po roce 2022. Z hlediska pull faktorů ve všech regionech jsou shodné – lepší pracovní příležitosti, ekonomické podmínky, vzdělávací a zdravotnické služby. Ukrajina, Kavkaz a Afrika přitahují migraci především lepšími pracovními příležitostmi, zatímco Sýrie má lepší vzdělávací a zdravotnické podmínky. Push faktory jsou značně odlišné pro každý region. Sýrie a Kavkaz jsou ovlivněny konfliktem, zatímco Afrika chudobou a nedostatkem pracovních příležitostí. Ukrajina zaznamenala push faktory v podobě politické nestability, korupce a nedostatku práce.

Nakonec shrneme motivace migrace z Afriky, Sýrie, Kavkazu a Ukrajiny. Hlavním důvodem migrace na Kavkazu jsou války v regionu, které způsobují nucené vysídlení obyvatel a hledání nových domovů (např. spor v oblasti Náhorního Karabachu). Dalším faktorem nucené migrace mohou být klimatické změny (některé oblasti jsou ohroženy suchem), to vede k migraci zemědělců a zhoršení životních podmínek pro obyvatele v těchto oblastech. Kromě nucené migrace dochází i k dobrovolné migraci, jedním z důvodů jsou ekonomické faktory, jako je nezaměstnanost a nízká životní úroveň. Nezaměstnanost je často mezi mladými lidmi, kteří se rozhodují hledat práci v zahraničí. Push faktory jsou například nezaměstnanost, nedostatek pracovních příležitostí a příležitostí k rozvoji, válečné konflikty, vzdělání nebo zdravotnictví. Za pull faktory jsou považovány rodinné vazby nebo vlastnictví (starousedlíci).

Hlavním důvodem, proč lidé opouštějí Sýrii je válka v zemi. Uprchlíci opouštějí domovy v důsledku násilí, bombardování a obléhání ze strany vládních sil, povstaleckých skupin a teroristických organizací. Tyto skupiny bojují proti sobě, což způsobuje rozsáhlé materiální škody a ztráty na životech. Dalším faktorem, který motivuje syrské obyvatele k migraci je nedostatek pracovních příležitostí a chudoba. Toto zhoršení ekonomické situace přimělo mnoho lidí k hledání lepších příležitostí v zahraničí. Lidé mohou být motivováni k migraci v důsledku diskriminace na základě etnického a náboženského původu. Push faktory jsou nejistota politického zmatku nebo ekonomické potíže, pull faktory v tomto případě mohou být různé.

Jedním z hlavních důvodů mezinárodní migrace v Africe jsou ekonomické faktory. Mnoho afrických zemí má vysokou míru nezaměstnanosti a nízkou úroveň životního standardu, což motivuje lidi k hledání lepších pracovních příležitostí v jiných afrických zemích nebo v zahraničí. Motivací k odchodu mohou být špatné zdravotnické služby a vysoké procento

nemocí. V některých případech jsou menšiny nebo určité skupiny vystaveny diskriminaci nebo násilí. Push faktory jsou politické faktory (násilné konflikty, politická nestabilita, korupce), ekonomické faktory (omezené pracovní příležitosti a nezaměstnanost), sociální faktory (sociální dávky). Mezi pull faktory patří ekonomické faktory (zaměstnání a studium v Jihoafrické republice), politické faktory (migrace do Jihoafrické republiky kvůli liberálnímu azylovému režimu, který chrání lidská práva, politická stabilita a mírumilovný charakter země).

Jedním z hlavních důvodů migrace z Ukrajiny je ekonomická situace v zemi. Dalším faktorem, který ovlivňuje migraci, je politická nestabilita. Ukrajina má problémy se svým vzdělávacím systémem a mnoho mladých lidí se rozhoduje studovat v zahraničí, zejména v zemích EU. K migraci také přispívá korupce nebo diskriminace menšin. Mezi hlavní ekonomické faktory patří nízké mzdy, vysoká nezaměstnanost, nedostatečné příležitosti pro podnikání a omezené možnosti v oblasti zahraničního obchodu. Tyto faktory vedou k nízké životní úrovni a chudobě, což je jeden z hlavních důvodů, proč mnoho Ukrajinců hledá lepší příležitosti v zahraničí. Obavy o budoucnost a bezpečnost svých rodin a majetku je dalším důvodem pro migraci. Push faktory jsou ekonomické a politické faktory (nízké mzdy, vysoká nezaměstnanost, nedostatečné příležitosti pro podnikání), špatné zdravotnictví, hospodářství a korupce. K pull faktorům řadíme vysoké náklady na cestu do jiných zemí, obživa, sjednocení rodiny, blaho dětí a vztah k místu.

Zdroje:

DRBOHLAV, D. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, L. a HIRT, T. Policista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR. Praha: Člověk v tísni – společnost při ČT, 2005. ISBN 80-903510-1-8.

DRBOHLAV, D. ed. Nelegální ekonomické aktivity migrantů: (Česko v evropském kontextu). V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1552-3.

DRBOHLAV, D. ed. Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace - remitence - (rozvoj). Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7.

ŠÍDLO, L., BURCIN, B. a kol. Migrace a demografické výzvy: sborník vybraných příspěvků z. konference České demografické společnosti : Jindřichův Hradec, . Praha: Oeconomica, 2016-. ISBN 978-80-245-2183-1.

KŘÍŽ, Z. ed. Cesta z Ruska: Ruská agrees proti Ukrajině a její důsledky). Masarykova Univerzita, Muni Press, 2023. ISBN 978-80-280-0260-2.

KARBIN, I a SIRKECI, I. Understanding Syrian refugees in Turkey from an environmental of insecurity and the conflict model of migration perspective. Third World Quarterly, 2023. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/367061828_Understanding_Syrian_refugees_in_Turkey_from_an_environment_of_insecurity_and_the_conflict_model_of_migration_perspective. DOI:<http://dx.doi.org/10.1080/01436597.2022.2161358>

HAMARNEH, I. Geografie turismu: mimoevropská teritoria. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4430-8.

KALENDA, J. Světový systém a mezinárodní migrace: konceptualizace vzájemných vztahů, Katedra sociologie a andragogiky, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, 2010. ISSN: 0049-1225

Dr. Asatryan, A. Emigration in the South Caucasus Republics, New York. 2007. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/314238592_Emigration_in_the_South_Caucasus_Republics_Case_of_Armenia

BRUKEN, A. The Push and Pull Factors of Migration. In Geographies of Migration (pp. 11-18). Springer, Cham. 2020. ISBN: 978-92-9494-241-8

WORLD BANK. Poverty and Shared Prosperity 2022: Correcting course. Washington, DC. ISBN: 978-1-4648-1893-6

OREILLY, K. Migration theories: a critical overview. Loughborough University. Chapter. 2015, ISBN: 978-1138794313

ACHILLI, L. FARGUES, P. SALAMONSKA, J. J. TALÒ, T. Study on migrants' profiles, drivers of migration and migratory trends, International Organization for Migration (IOM) Study, Migration Policy Centre, 2016. ISBN: 978-9290687283

KOLOSOV, V. O'LOUGHLIN, J. After the Wars in the South Caucasus State of Georgia: Economic Insecurities and Migration in the „De Facto“ States of Abkhazia and South Ossetia. Eurasian Geography and Economics. září 2011. ISSN 1538-7216

Evropský parlament. (2019). Zpráva o situaci základních práv v Evropské unii v roce 2018. ISBN 978-92-9491-968-7

Urbański, M. (2022). Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration, Economies, MDPI, vol. 10(1), ISSN 2227-7099.

Giménez-Gómez, José-Manuel, et al. “Trends in African Migration to Europe: Drivers Beyond Economic Motivations.” The Journal of Conflict Resolution, vol. 63, no. 8, 2019, pp. 1797–831. ISSN: 797-1831

Rozhkova, T., & Prokhorov, I. (2019). Push and Pull Factors of Migration: Empirical Evidence from Russia. Journal of Economic Issues, 53(2), 476-489.

Kanayo, Ogujiuba, Patience Anjofui, and Nancy Stiegler. “Push and Pull Factors of International Migration: Evidence from Migrants in South Africa.” Journal of African Union Studies 8, no. 2 (2019): 219–50. ISSN 2050-4306

Online zdroje:

Bruzzone, M. (2019/2020). Understanding Migration: Why „Push Factors“ and „Pull Factors“ Do Not Explain Very Much. James Cook University Singapore. Dostupné z: <https://refugees.org/wp-content/uploads/2020/12/7.27.20-Policy-Brief.pdf>

Ru Hale, H. E., Lipman, M., & Petrov, N. (2019). Russia's Regime-on-the-Move, Russian Politics, 4(2), 168-195. doi: <https://doi.org/10.1163/2451-8921-00402002>

Cornell, S. E. (2012). The Nagorno-Karabakh conflict. Council on Foreign Relations. [cit. 15.4.2023] Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounder/nagorno-karabakh-conflict>

Crawford, M. (2010). The war in Georgia: Causes and implications for Russia and the world. McGill-Queen's University Press. [cit. 12.4.2023] Dostupné z: <https://carnegie.ru/2008/10/27/caucasus-conflict-complexity-and-longevity-pub-22354>

Jafarov, E. (2021). From Nagorno-Karabakh to Kalbajar: A timeline of events in the latest conflict between Armenia and Azerbaijan. Al Jazeera. [cit.24.4.2023] Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/14/from-nagorno-karabakh-to-kalbajar-a-timeline-of-events>

United Nations. Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic. 2012. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A-HRC-19-69.pdf>.

Amnesty International. Syria: A Regional Crisis of Global Dimensions. 2015. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/documents/mde24/1946/2015/en/>.

World Food Programme. Syria Crisis. 2022. Dostupné z: <https://www.wfp.org/emergencies/syria-crisis>.

UNHCR. Syria emergency. 2022. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>.

OECD. Syria. 2021. Dostupné z: <https://www.oecd.org/migration/mig-syria.htm>

PALATA L. [Online] V Turecku bychom zůstali, kdybychom na to měli, říkají Syřané v Izmiru [cit.13.4.2023] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/nemecko-syrie-uprchlici-turecko.A160227_224735_zahranicni_fka

- IvyPanda. (2020, May 9). Syrian Migration: Facts, Reasons, Consequences. [cit. 15.4.2023] Dostupné z: <https://ivypanada.com/essays/syrian-migration-facts-reasons-consequences/>
- Adhikari, Prakash. "Conflict-Induced Displacement, Understanding the Causes of Flight." *American Journal of Political Science* 57, no. 1 (2013): 82–89. <http://www.jstor.org/stable/23496544>.
- Roland Azibo Balgah and Jude Ndzifon Kimengsi. *Journal: Regional Environmental Change*, 2022, Volume 22, Number 4. [cit. 12.4.2023] DOI: 10.1007/s10113-022-01970-8.
- Ukrainian Social Research Institute. (2019). National survey "Migration sentiment in Ukraine". Dostupné z https://ukraine-office.eu/wp-content/uploads/2019/06/REPORT_EN_Migration_sentiment_in_Ukraine_2019.pdf
- Rerich, J. [online] Ukrajina si připomíná pět let od revoluce. Na kyjevském Majdanu bojovaly take ženy. 24. Února 2019. Český rozhlas, 15. června 2023. Dostupné z: <https://cs.plus.rozhlas.cz/ukrajina-si-pripomina-pet-let-od-revoluce-na-kyjevskem-majdanu-bojovaly-take-7769238>
- International Organization for Migration. (2021). Ukraine's Displacement Crisis: Over 1.5 Million People Forced to Flee. [cit.24.4.2023] Dostupné z <https://www.iom.int/news/ukraines-displacement-crisis-over-15-million-people-forced-flee>
- Amnesty International. (2020). Ukraine 2020. [cit.24.4.2023] Dostupné z <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/ukraine/report-ukraine/>
- Drbohlav, D. Jak předejít chaosu v Evropě? Celou Afriku prostě nepojmeme, 2015. Aktuálně.cz. [cit.15.4.2023] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/misto-pravidel-je-chaos-unie-celou-afriku-nepojme-rika-exper/r~0ccd97785ac011e5b3730025900fea04/> .
- Al-Khatib, A. J., & Al-Taweel, A. A. (2020). Syrian refugees and the urbanization of informal settlements in Jordan. *Cities*, 101, 102667.
- International Organization for Migration. (2021). Mediterranean Migrant Arrivals Reach 95,000 in 2020.
- Kimenyi, M. S. (2015). Labor migration in Africa: trends, patterns and policy options. *African Development Review*, 27(S1), 17-30.
- Castaldo, A., Arjona-Fuentes, J. M., & Kouniali, A. (2020). The importance of health in migration decisions: evidence from South Africa. *Applied Economics Letters*, 27(7), 534-537.
- Abubakar, A., Van de Vijver, F. J. R., Fischer, R., Hassan, A. S., & Girma, M. (2020). Migration as a cultural transition: Evidence from migration intentions and behavior of African youth. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 51(5-6), 349-367.
- Drbohlav, D. Zůstat, nebo se vrátit domů? Silným stabilizačním faktorem je pro ukrajinské uprchlíky perspektiva jejich dětí, 2023. Český rozhlas. [24.3.2023] Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/dusan-drbohlav-zustat-nebo-se-vratit-domu-silnym-stabilizacnim-faktorem-je-pro-8926008> .
- Armitage, R. War in Ukraine and the inverse care law. *The Lancet Regional Health*. 2022. [cit. 23.3.2023] Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.lanpe.2022.100401>
- Nation, R. Craig. "Russia and the Caucasus." *Connections* 14, no. 2 (2015): 1–12. [cit. 15.4.2023] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26326394>.
- KOUIDER, M. A study on push and pull factors behind the irregular migration of Syrians from Turkey to Europe. Malmö university, 2021. [cit. 30.4.2023] Dostupné z: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1524717/FULLTEXT02.pdf>

Pogarska, O. Tucha, O. Spivak, I. Bondarenko, O. How Ukrainian migrants affect the economies of European countries. VOX EU [cit.29.3.2023] Dostupné z: <https://cepr.org/voxeu/columns/how-ukrainian-migrants-affect-economies-european-countries> .

Diep Ngoc Su, Lester W. Johnson & Barry O'Mahony (2020) Analysis of push and pull factors in food travel motivation, *Current Issues in Tourism*, 23:5, 572-586, DOI: 10.1080/13683500.2018.1553152

MASSEY, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466. <https://doi.org/10.2307/2938462>

Hauer, N. 2022 was a disaster for Russia in the Caucasus too, 2023. Riddle. <https://ridl.io/2022-was-a-disaster-for-russia-in-the-caucasus-too/>

Bumbálek, C. Útoky na cizince v JAR neustávají. 2008. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/jar_nasilnosti_xenofobie_20080523.html